

April 1992, 11e jaargang Nummer 103

Mededelingen Opbouwwerk

Geen woorden
maar daden

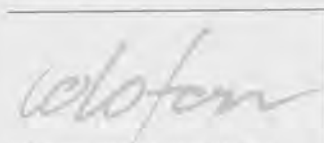
Makkelijk zat?!

Nieuwsbrief
Opbouwwerk
en Gezondheid

- 3: Geen woorden maar daden, een verslag van de LSA-bewonersdag met de integrale toespraken van Jan Schaefer en Ien Dales
- 10: Deventer maakt werk van sociale vernieuwing. (Raster) CAO Sociale Werkvoorziening, (min. van SoZaWe)
- 11: Welzijn in Dordrecht, (gemeente Dordrecht)
- 12: Indië, ons (te)huis, (NIMAWO) Wetenschap, wat kunt u ermee?, (LUW)
- 13: Stedelijke vernieuwing en werkgelegenheidsbeleid: onderling versterkend of tegenstrijdig?, P.R.A. Terpstra, RUG
- 16: Publiek Private samenwerking – recensie, Niesco Dubbelboer, gemeente Amsterdam
- 18: Drempelbedrag en gemeentelijk minimabeleid, Steunpunt Vrouwen en de Bijstand
Nieuwsbrief Opbouwwerk en Gezondheid, van het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid
- 19: De GSD op weg naar 2000 Software NIBU
- 20: LSA Conferentie: de banenpool werkt
 Makkelijk zat?!, (NCV)
- 21: Jongerenwerk en nieuwe zakelijkheid, Alex Leenders (NIZW)
- 24: Nieuw regionaliseringskatern over jeugdwerkgarantiewet, (LOVWJ)
- 25: Moeilijk plaatsbare jongeren, (min. van Justitie)
 Kind en ziekenhuis, (LVKZ)
- 26: Tijd voor publiciteit – recensie, Fenny Gerrits
- 27: Input – boekenrubriek
- 28: Het Gemeentelijk Functioneel Ontwerp – Sociaal Cultureel Werk, ontleend aan inleiding van Dick Nieuwpoort (VOG)
- 32: Milan 1992, St. voor Surnamers

Het voorliggende nummer bevat weer een keur aan onderwerpen. Veel aandacht voor Sociale Vernieuwing, in de vorm van een uitgebreid verslag van de LSA Bewonersdag. Dit evenement heeft grote betekenis voor de verspreiding van ideeën en ervaringen van bewoners naar bewoners uit andere gemeenten. Jan Schaefer was erbij, evenals de minister van Binnenlandse Zaken

MO is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur en Kees Stuuroop.
 Administratieve ondersteuning: Jolanda Tabak en John Strulken.

Foto omslag: "Bewoner, de lachende derde tussen private en publieke partijen?"
 (foto: Kors van Bennekorn).

Omslag: Stimio bv, Meteren.
 Basis lay-out: Paul Kloek, Houten.
 Druk: Stimio bv, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 62,50 voor het eerste en f 57,50 voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 8,50 en themanummers f 12,50. MO-specials kosten f 14,50. (Prijzen exclusief portokosten.) Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.
 ISSN: 0168-06SX.

Redactie en administratie:
 Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag,
 Telefoon: 070-3804431,
 Fax: 070-3809973.

mw. Ien Dales. Zij gaven hun visie op sociale vernieuwing tot nu toe. Reden genoeg om deze inleidingen integraal te publiceren: er wordt binnenkort een Wet op de Sociale Vernieuwing ingevoerd.

Het volgende onderwerp is Publiek Private samenwerking, ditmaal belicht vanuit Ruimtelijke Orderingsperspectief. Een aspect van sociale vernieuwing is stedelijke vernieuwing. Men kan zich afvragen of beide vernieuwingsimpulsen niet tegenstrijdig kunnen uitwerken. R.P.A. Terpstra schreef er een artikel over (zie pagina 13). Niesco Dubbelboer (afd. Bestuurscontacten, gem. Amsterdam) recenseert vervolgens het werk van Chris Veldhuysen over PPS. Hierin wordt de rol van het welzijnswerk, maar ook de politiek, in PPS nader aangeduid.

Naast informatie over enige aspecten van onze sociale zekerheid, ook een ingezonden brief van het Steunpunt Vrouwen en de Bijstand. In deze brief vragen zij mw. Ter Veld om zich niet te bemoeien met het gemeentelijk minimabeleid. Aan de lezer wordt steun gevraagd voor dit standpunt. (zie pagina 18)

Ook het jeugdbeleid krijgt aandacht in deze editie. Het artikel van Alex Leenders bevat waardevolle beschouwingen over het jeugdopbouwwerk.

Verder treft u nog enige berichten, boek- en tijdschriftsignaleringsen aan. De bijdrage van Dick Nieuwpoort, ten slotte zal de opbouwwerker verder aanzetten tot reflectie over 'waar het in 's hemelsnaam heen moet' met de sector in dit tijdsgewricht. Het valt niet mee om aan de huidige (overheids)maatstaven te voldoen. Bezinning is echter geboden; u wordt er op afgerekend. Ergens (bijna) in het midden is de Nieuwsbrief Opbouwwerk en Gezondheid opgenomen. Deze zal dit jaar driemaal in MO verschijnen. Deze eersteling is ietwat 'ruim ingezet', het belang van het onderwerp echter, rechtvaardigt dit wel.

De redactie

Geen woorden maar daden

Onlangs organiseerde het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) haar jaarlijkse Bewonersdag. Ditmaal, op 28 maart, waren de Doelen in Rotterdam uitgekozen door de organisatoren om als achtergrond te dienen voor dit evenement. Uit allerlei convenant-gemeenten waren vertegenwoordigende stalletjes aanwezig met informatie in woord en geschrift, beeld en geluid. De variatie in het aangeboden programma viel op: naast de informatie-stallen 'draaide' er nog een bijna continu programma in de Grote Zaal. Als sprekers traden onder andere op: Jan Schaefer (IPSV) en Ien Dales (minister van Binnenlandse Zaken). Ook werd er een toneelvoorstelling opgevoerd (bewoners uit de Meenthe in Leeuwarden) en trad er een dansgroep op (uit Provenierswijk te Rotterdam).

Als dagvoorzitter was de bekende journalist Nico Haasbroek uitgenodigd, die zich in de loop van de dag als een milde kritikaster ontpopte om de sprekers op dreef te laten komen. Allereerst heette de voorzitter van het LSA, Jan Bugter (wethouder te Deventer) iedereen welkom. Uit zijn woorden sprak grote gedrevenheid ten aanzien van het sociale vernieuwingsproces. Hij zag sociale vernieuwing vooral ook als een proces in het kader waarvan de relaties tussen allochtonen en autochtonen (waar nodig) verbeterd kunnen worden. Sociale vernieuwing geldt iedereen, en heeft de inzet van iedereen nodig.

Hierna hield Simon Gjaltema uit de Groningse Korreweg-wijk een inleiding, getiteld: *Sociale Vernieuwing: theorie of praktijk*. In zijn verhaal constateerde hij dat professionele buurtwerkers hard nodig zijn, omdat het buurtwerk te tijdrovend is voor 'gewone' bewoners. Omdat de sociale vernieuwing alleen kan slagen als de bewoners zelf dingen aanpakken, is het van groot belang om op straat te beginnen. Als de bewoner in de gaten krijgt dat er naar hem geluisterd wordt, brengt hij zijn zaakjes vanzelf naar hogere niveau's. Probleem-Cumulatie-Gebieden-beleid heeft volgens Gjaltema vooral technische oplossingen gebracht, sociale vernieuwing heeft een mentaliteitsverandering tot doel. Dat betekent dat er in de praktijk hard moet worden gewerkt

om het tot een succes te maken. Gelukkig zijn echter veel mensen enthousiast. Daarna hield Jan Schaefer een voordracht over de betekenis van het werk van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing (IPSV).

Beste mensen,

Als we het vandaag over sociale vernieuwing hebben, moeten we wel even afspreken dat we het over een soort beleid hebben dat uitgevonden is door de gemeente. De stad waar we vandaag staan heeft een grote voorhoederol vervuld. Daarna is in Den Haag een nota geschreven, door het kabinet, die zei dat ze daarin wilde helpen. Dat is dus de volgorde en die zo ook blijven. De conclusie die we hebben getrokken is dat er een nieuwe manier nodig is voor de bestrijding van allang bekende en oude problemen. Dit vraagt hoe dan ook om een grote mentaliteits-verandering. Als je nou kijkt wat de redenen waren om over de term sociale vernieuwing te gaan spreken: dat had te maken met de economische opleving. Maar tegelijkertijd maakten de constatering dat grote groepen van mensen in de marge van de samenleving geraakt waren, of daar soms al generaties lang zaten. Als er problemen zijn met de economie zijn wij gewend in dit land iedereen te vragen op een bepaalde

manier daarin een bijdrage tot oplossing voor het probleem te geven. Dan is het dus ook eerlijk dat wanneer er groei is, dat iedereen daar deel van uit maakt. Sociale vernieuwing werkt aan een samenleving waarin zelfstandigheid en solidariteit, recht en plicht, individuele vrijheid, betrokkenheid, eigenbelang en rechtvaardigheid uitgangspunten zijn. Je wilt dus in je beleid een hoofddoelstelling proberen te krijgen die een effectief beleid gaat inhouden voor de bestrijding van bestaande achterstanden. Dus bestrijd je het maatschappelijk isolement, de vereenzaming die we allemaal overal constateren. Dit is nodig, want we moeten mensen om wie het gaat, betrekken bij het beleid, op veel andere manieren en ook actiever.

Maar sociale vernieuwing is natuurlijk niet alleen een beleid wat te maken heeft met mensen in achterstandssituaties. Het gaat iedereen aan omdat het zo hoort te zijn dat mensen een boodschap aan elkaar hebben en niet langs elkaar heen, kunnen werken. Er is dus in 1991 een start gemaakt met die sociale vernieuwing. Daar deden 350 gemeenten aan mee. Op dit moment zelfs 500 gemeenten. Op vrijwillige basis zijn ze betrokken bij sociale vernieuwing. In die gemeenten, (driekwart van het totaal aantal gemeenten) woont 90% van de Nederlandse bevolking. Je ziet dus de ontwikkeling dat het idee van sociale vernieuwing in korte tijd breed wordt gedragen. Daar zijn wij blij om dat er zo'n groot maatschappelijk draagvlak in hele korte tijd is ontstaan. Vooral de projectgroep die eraan gewerkt heeft was daar blij mee, maar constateerde ook dat je er natuurlijk met zulke cijfers nog lang niet bent. Er is dus geen enkele reden om tevreden achterover te leunen. Er zijn veel voorstellen door die projectgroep gedaan. Er zijn veel veranderingen en verbeteringen samen met gemeenten, met bewoners en met mensen die op

bepaalde beleidsterreinen direct betrokken zijn, voorstellen gedaan. Ik denk dat we er alles aan moeten doen om die fakkel die is ontstaan bij sociale vernieuwing, met elkaar brandend te houden. We constateren elke dag dat er op overheidsniveau, in de zin van Den Haag, maar ook in de gemeenten veel te veel regels zijn en veel te vaak centraal wordt bepaald hoe het wel moet. Dit willen we veranderen, want in heel veel overheidsbeleid is veel te nauwkeurig vastgelegd waar je geld precies mag uitgeven en welke voorwaarden je in acht moet nemen.

Heel veel gemeenten en maatschappelijke organisaties hebben dat ook altijd keurig gedaan. Maar de overheid is dus als het ware bevangen door haar opdracht om voor rechtsgelijkheid te zorgen. Dit is omgeslagen en doorgeslagen in gelijkshaking van mensen. Dat is heel iets anders.

Er is dus bestuurlijke vernieuwing nodig bij de overheid, maar ook bij allerlei maatschappelijke organisaties en instellingen. Dat is een goed uitgangspunt voor sociale vernieuwing.

Een waarschuwing wil ik wel aan u meegeven. U moet er goed rekening mee houden dat dit heel veel pijn gaat kosten voor allerlei instanties en organisaties, want iedere regel en iedere voorziening kent zijn beschermers. Iedere regel en iedere voorziening heeft gevestigde belangen geschapen, en op die tenen gaat u staan. Dat zult u merken. Want de afgesproken plannen in het kader van sociale vernieuwing, zijn de verantwoordelijkheid geworden van gemeentelijke overheden. Er hoeven geen goedkeurings stempels door het rijk meer te worden geplaatst. Ze willen natuurlijk wel weten wat er ongeveer gebeurt en wat de resultaten zijn. Maar er kan meer op lokaal niveau besloten worden. Het is ook ons werk geweest, als projectgroep, om veel van die stempels zoek te maken op de ministeries.

Ik doe hier een oproep aan de

gemeenten om samen met hun bevolking, ook op eigen terrein al hun eigen regelgeving eens zelf het licht te houden. En ook zelf eens een keer te beginnen met de in dit land echt noodzakelijke bestrijding van de bureaucratie.

Daar hebben bewoners, overheden en lagere bestuurders zelf ook last van. Dus pak dat ook binnen de gemeenten aan. Vorm zelfs een voorhoede in dit land om te laten zien dat dat kan.

Probeer in het beleid te komen tot een concrete taakstelling en tot meetbare resultaten. Want echt, het is even wennen in een aantal sectoren maar alles is meetbaar te maken. **Ik weet dat heel veel mensen dat ontkennen en zo'n baan heb in ook mijn hele leven gezocht, want het lijkt mij fantastisch wanneer je niet meetbaar bent, maar het is onzin.** We kunnen met elkaar best afspreken dat te doen. Dus zijn gemeenten, maar ook maatschappelijke organisaties aan heroriëntatie toe. Niet alleen binnen de overheid moet de bureaucratie bestreden worden, maar vooral ook binnen die maatschappelijke instellingen, want die kunnen er ook wat van.

Ik ben ook wethouder geweest en ik denk dat je als wethouder zo ongeveer naar een herscholingscursus moet. Je was gewend om verhalen te houden over ontzettend zielige bewoners, die allemaal geweldig het slachtoffer waren en zelf niets konden doen, want dan kreeg je subsidie. Als je gewoon vanuit hun potentie redeneerde dan kon dat niet.

Maar nu je dus niet meer naar Den Haag hoeft voor dat geld moet je dus vanuit de potentie van de mensen, beleid ontwikkelen. Er moet vooral gekeken worden naar de eigen organisatie. Dus ook naar die maatschappelijke instelling, hoe die werkt voor de gebruikers en of de gebruikers eigenlijk wel tevreden zijn. Ik denk dus ook dat de beleidsterreinen, die de projectgroep ook heeft weergegeven in de 'drie

cirkels', een aardige start is.

De eerste was arbeid, scholing en inkomens. Je moet dus kijken hoe je mensen weer mee kan laten doen aan het arbeidsproces, maar dat betekent wel dat er een hele fundamentele discussie gevoerd moeten worden. Bijvoorbeeld over de vraag: wat beschouwen we in dit land nou eigenlijk als arbeid? En hoe gaat het dan met die regelgeving die we op dat punt hebben. Hoe gaan we om met mensen die in een uitkering zitten en die voorlopig geen uitzicht krijgen op wat we nu betaalde arbeid noemen.

Het betekent dus een totaal nieuw denken over arbeid.

De leefomgeving, dat is duidelijk gebleken, is een van de zaken die in het land heel erg aanspreken. Iets waar mensen echt iets aan wilden doen en vooral zelf goede ideeën over hadden.

Het verbeteren van de doelmatigheid en de kwaliteit van **voorzieningen** is een cirkel waarin nog ontzettend veel moet gebeuren. Heel klein zie je ergens veranderingen. Logisch want we zijn pas kort bezig. Maar ik vraag juist ook van bewoners uit buurten om daar op te letten en hun kritiek te spuien. **Ik zou de oproep willen doen: vergeet niet dat veel van die maatschappelijk organisaties in de gezondheidszorg, het onderwijs, en rond de arbeidsmarkt door u zelf gesticht zijn. Word daar weer de baas over.** Zorg dat je daarin weer wat te vertellen krijgt. Want vaak gebeurt het over de hoofden van de mensen heen.

Op basis van ideeën van buurten en gemeenten hebben we als projectgroep veel werkvoorstellen gemaakt. Die lagen allemaal binnen de drie cirkels. Ze waren soms gericht op de rijksoverheid, soms op de provincies, soms op de gemeenten. En riepen ook vaak op naar organisaties, instellingen en naar de bewoners zelf. Gelukkig heb ik net gehoord dat de staatsuitgeverij en -drukkerij al die werkvoorstellen eerdaags zal uitgeven in een boek.

(foto: Jeanette Doesburg)

Hetgeen betekent dat je ze niet allemaal apart hoeft te bestellen. En ook dat het voor minder dan de helft van de prijs te krijgen is. Ik denk dat het een goed idee is, omdat nog veel van die ideeën op lokaal niveau kunnen worden uitgevoerd. Dus gebruik ze, en probeer er mee te doen in uw gebied wat nodig is. Sociale vernieuwing kan namelijk niet zonder samenwerking met de bewoners, vooral hun ideeën moeten daarin de boventoon voeren. Als burgers, overheid, instellingen en bedrijven allemaal met elkaar meedoen en zouden samenwerken, wordt het veel gemakkelijker om te bereiken dat de mensen in de buurten zich ook weer prettiger en veiliger kunnen voelen. Het beheer van de buurten kan veel meer gebeuren met inschakeling van bewonersorganisaties. We vinden dat verschillen in leefbaarheid tussen stad en platteland ook in Den Haag eindelijk eens gerespecteerd zal moeten worden. **Een mens kiest voor de stad of voor het platteland. Immers, wonen in de Kerkstraat in Biggekerken is iets anders dan wonen in de Kerkstraat in Amsterdam.**

Ik denk dus dat de gegeven beleidsruimte groter moet worden vanuit Den Haag naar de gemeente, maar

dat ook intern bij de gemeenten moet worden gekeken of er niet veel meer ruimte is te krijgen om samen met bewoners dingen te beheren en daarin ook de beslissingen door die bewoners te laten nemen. De landelijke politiek concentreert zich vaak veel te veel op fijnregelarij. Tot in de kleinste details probeert men de dingen te regelen. **Je ziet politiek zich vaak drukker maken om procenten achter de komma van proleerde beleidsterreinen, dan om de gevolgen van een hele reeks maatregelen die zijn genomen in hun samenhang, voor groepen van burgers. Sociale vernieuwing mag dus geen technocratisch proces zijn.** De landelijke politiek zal dus in het formuleren van haar wensen veel meer rekening moeten houden met het feit dat men op lokaal niveau vaak veel beter weet hoe problemen moeten worden aangepakt. Rijk en gemeenten, maar ook de bevolking moeten er gezamenlijk tegenaan. Ik denk dat het nut van vandaag ook weer is dat je in alle stalen kan zien dat men daarmee bezig is.

Er komt een wet op de s.v. en dat is ontzettend belangrijk. Je moet goed

opletten hoe dit in elkaar komt te zitten. In de eerste plaats moet er veel meer plaats voor beleidsvrijheid voor gemeente komen. Het tweede is dat de financiële middelen in een fonds ook heel breed gevoed moeten worden. Dus allerlei beleidsterreinen moeten daaraan bijdragen. En vooral niet dat weer teruggevalen wordt op een ouderwetse manier van groepsbeleid. We hebben afgesproken maatwerk te maken. Dus de mens zelf het individu dient uitgangspunt te zijn en niet de groep waartoe die behoort.

Kijk vooral goed naar de integratie tussen sociale vernieuwing en onderwijsbeleid. Onderwijsbeleid is een soort voorwaardescheppend beleid voor de toekomst. Dit kan ook de zeggenschap van bewoners vergroten. Bewoners moeten samen met de gemeenten de hoofdrol vervullen. En de doelmatigheid van werken van allerlei instanties die moet ook in de wet; je kunt het niet verankeren, maar het kan wel een uitgangspunt van beleid zijn. De bureaucratie dient overal bestreden te worden.

Kijk niet alleen vandaag, maar kijk **altijd** hoe anderen zaken aanpakken. Pas het toe in de gemeente, en in de buurt waar je zit op je eigen manier. Gebruik dus je eigen kracht en de potentie die je hebt en doe het vooral samen. Wees ook vaak eigen en wijs. Wees dus eigenwijs. Wacht niet altijd op Den Haag, maar loop voorop. Maak een eigen effectieve achterstandsbeleid.

Toen ik hier naar toe ging kreeg ik een brief van iemand het LSA, van Riky Heinen uit Eindhoven. Ik denk dat in haar brief een aantal typische problemen staan. Ze stelde in haar brief in de eerste plaats de vraag hoe die projectgroep zo gek had kunnen zijn om weg te gaan, omdat je na anderhalf jaar toch geen sociale vernieuwing vestigt. We zijn ook niet weg gegaan, omdat we dachten dat het klaar was. Dat wil ik wel goed duidelijk maken. Ook schreef ze dat ze tegen provinciale en landelijke regels niet zo goed kon

lobbyen, op het fietsje. De gemeente is tenminste dichtbij. "Ik weet nog niet eens of ik het woord wel goed schrijf. Brutaal ben ik genoeg, maar dat is niet altijd voldoende. Ieder zich respecterend bedrijf, bond of organisatie heeft een contact in Den Haag om zijn of haar belangen te verdedigen. Zelfs de niet respectabele zijn er professioneel mee bezig. Ik heb mij laten vertellen dat lobbyen een professionele bezigheid is." Verder schrijft zij ook: "natuurlijk zijn de belangen van de middenvelders soms niet helemaal wat de bewoners voor ogen hebben" en dan spreekt ze over de machtstrijdjes die daaruit voort kunnen komen. "Een club die dicht bij het vuur zat net als de uwe, die op een andere manier de zaken kan bekijken, die toch zelf toegeeft in haar eindrapport dat we er nog steeds niet zijn. Dat sociale vernieuwing telkens weer opnieuw gevoed moet worden, waar is nou zo'n club, wie lobbyt er eigenlijk nu voor ons?". Dat is natuurlijk de kern van de vraag die we vandaag moeten behandelen.

In de eerste plaats, leer nu toch wie de bewoners vertegenwoordigt! Dat doet u in de eerste plaats zelf en wees u daar nou eens bewust van. Voorbeelden als vandaag laten zien en zeggen: zo willen we het, we leven in een democratie en daar moet dus naar geluisterd worden. Als dat weg zou vallen dan is de sociale vernieuwing mislukt. Aan de andere kant zou ik de oproep willen doen dat volksvertegenwoordigers in de kamer weer volksvertegenwoordigers worden. Dus als je in een bepaalde regeringsfractie zit die automatisch geacht wordt de regering te steunen, en als je tot de oppositie behoort je dus automatisch tekeer gaat. Het gaat erom dat je vertegenwoordigt wat er in het land gebeurt. Dat je daarop let en dat er voeding is voor degene die werken. Dus in de eerste plaats: vraag van de bewoners dat ze voor zichzelf op komen. En als dan de vraag wordt

gesteld of sociale vernieuwing met de nachtkaars of fakkel moet worden vergeleken, wil ik er op wijzen dat dat stuk vooral bedoeld was voor de pers en de Haagse politiek. Als ze het nou eens echt gaan lezen zullen ze zien dat er instaat dat er op bewonersniveau en op lokaal niveau ontzettend goede dingen gebeuren. Een ding kan ik aan iedereen echt meegeven.

Nu krijg ik altijd de vraag, vandaag van Nico Haasbroek: Wat is nu sociale vernieuwing? Want het is begonnen met een definitie discussie in de kamer die er voor zorgde dat niemand er meer ene moer van begreep. Toen heb ik ook graag de taak op mij genomen om daaraan te werken, want dan kon je er zelf inhoud aan geven. Ik zou dan ook willen besluiten met de beste definitie van sociale vernieuwing die ik ooit heb gelezen.

Het is een eeuwenoud chinees gedicht. Leg dit neer op alle bureaus van alle bestuurders van dit land en geef het ook aan ambtenaren mee dan snappen ze wat s.v. is.

Ga naar het volk, leef ermee, leef ervan, hou ervan. Begin bij wat het volk weet. Bouw met wat het heeft, maar als het werk gedaan is en de taak erop zit zal een volk met goede leiders zeggen: we hebben het zelf gedaan. ■

Bottom-up

Hierna was gelegenheid voor een discussie tussen sprekers en aanwezigen. De discussie werd deskundig geleid door Nico Haasbroek, die echter ook als gangmaker optrad. Er bleken bewoners in de zaal te zitten die nogal wantrouwig stonden tegenover het vrome voornemen in de sociale vernieuwing om de bureaucratie terug te dringen. Een wel zeer sceptische mevrouw uit Amsterdam, die zich beklagde over haar deelraad en de politiek in het algemeen (*Stemmen?! Nee, natuurlijk ga ik daarvoor niet naar de stembus.*) kreeg advies van Schaffer. *Hoe krijg je een deelraad weg?*

Nou gewoon, doe hetzelfde als ik! Er wordt in Amsterdam momenteel onderzoek gedaan naar het functioneren van de deelraad, daar kunt u aan meedoen. Maar u moet wel iets doen. Ga met de mensen in de buurt praten! En als er maar genoeg mensen vinden dat die deelraad niet functioneert, dan heffen we hem op. Ga maar eens vragen aan de mensen die hier vandaag zijn. Het is best mogelijk om goed bestuurd te worden op lokaal niveau. Als je met mensen uit andere plaatsen gaat praten kom je er achter dat Nederland soms anders wordt bestuurd dan Amsterdam, beter dus.

Top-down

Aan het eind van de middag was het tijd voor de slottoespraak van onze minister van Binnenlandse Zaken, mw. Ien Dales. Zij sloot deze enthousiaste manifestatie, (die in ieder geval één ding zeer duidelijk maakte, namelijk: We hebben geen woorden maar daden nodig) op waardige wijze af.

Geen woorden, maar daden

Toespraak van minister Dales ter gelegenheid van de landelijke bewonersdag sociale vernieuwing

Vanmiddag heb ik over de projectenmarkt gelopen en ik ben onder de indruk van wat u in uw gemeente, wijk of straat tot stand hebt gebracht. Als er iets op deze dag is gebleken, dan is het hoe veelvormig de aanpak van sociale vernieuwing is.

Er wordt mij vaak gevraagd, hoe zit dat nu, het is zo stil rond sociale vernieuwing. De Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing, de 'bende van Schaefer' is het afgelopen anderhalf jaar als een wervelwind door het land gegaan en heeft overal enthousiasme gewekt. 500 gemeenten hebben inmiddels een convenant sociale vernieuwing met het rijk gesloten. In honderden gemeenten, wijken en buurten zijn projecten gestart. Met de werkvoorstellen heeft de IPSV veel nieuwe impulsen gegeven. Naar het Rijk en naar de betrokkenen op lokaal en regionaal niveau: gemeenten, RBA's, schoolbesturen.

Dat er nu een periode van windstilte lijkt op te treden is wel verklaarbaar. Sociale vernieuwing is bezig zich te wortelen in de samenleving en dat is een proces dat minder opzien baart dan de introductie van sociale vernieuwing. In veel gemeenten en wijken is het inmiddels echter opgeschoten tot een rank boompje dat, met enige bescherming, uit zal groeien tot een stevige boom met vele takken. Er is een proces op gang gebracht dat niet meer is af te remmen. En dat is ontzettend belangrijk voor onze samenleving en onze democratie. Het is een van de belangrijkste investeringen in de toekomst van ons land. We zijn op de goede weg en we gaan er dus mee door. Het kabinet levert hier-

(foto: Jeanette Doesburg)

voor een maximale inspanning. Het Rijk moet er voor zorgen dat op lokaal niveau genoeg ruimte ontstaat om inhoud te geven aan het proces en om concrete resultaten te boeken. Niet meer en minder. Sociale vernieuwing komt tot stand door uw inspanningen en door inspanningen van gemeentelijke instellingen, van schoolbesturen, zorginstellingen, maatschappelijk en opbouwwerk. Noem maar op. Sociale vernieuwing vindt plaats in de gemeente. Ik heb geen coördinerende rol in wat u tot stand brengt. Bij sociale vernieuwing draait het om mensen. Mensen moeten kunnen deelnemen aan de samenleving. We accepteren niet dat dit voor grote groepen niet op blijkt te gaan. Dat zij in buurten wonen die min of meer afgeschreven zijn. Waar het overgrote deel van de mensen werkloos is, waar men zich onveilig voelt, niet met zijn burens om kan gaan, waar verfoedering heeft toegeslagen. Dat is funest voor onze samenleving. Het kabinet wil met sociale vernieuwing een verhoogde inspanning van alle betrokkenen mobiliseren. Concreet gaat het dan om het wegwerken van achterstanden en het bestrijden van maatschappelijk isolement en vereenzaming van mensen en zorgen voor een grotere

en actievere betrokkenheid van mensen die anders in de kou komen te staan.

Sociale vernieuwing betekent investeren in de mogelijkheden van mensen zelf. Het gaat erom om een nieuw elan te kweken bij die mensen zelf en bij de instellingen in en buiten de overheid die voor hen belangrijk zijn. Sociale vernieuwing kun je niet vatten in een sjabloon, je kunt er geen blauwdruk van maken. Het wordt door de mensen zelf tot stand gebracht op een manier die in hun eigen situatie past. De politiek, het bestuur, moet daar juist op inspelen. Voorbeelden in dit proces zijn erg belangrijk. Ze zijn er genoeg en ze maken heel duidelijk waar het in sociale vernieuwing om gaat. Ik denk bijvoorbeeld aan een project Snelherstel in Hengelo. Een ploeg banenpoolers lost kleine schade en ongemakken in de wijk op. Het is een lik op stuk aanpak. Als er een klacht binnenkomt, rukt een ploeg met de bestelauto uit. Ze blijven met een mobiele telefoon contact houden met het steunpunt. Klachten worden bij een centraal punt gemeld, maar ook via bijvoorbeeld scholen. Kinderen gaan op zoek naar vernielingen, graffiti en alles wordt in de klas zorgvuldig genoteerd en doorgegeven. Een volgende keer is er een les

over vandalisme. Vervolgens kijken de kinderen of de vernielingen die ze hadden aangegeven, hersteld zijn. In een andere gemeente beginnen wijkbewoners zelf met de verbetering van het hang- en sluitwerk in de woningen en andere kleine preventieve maatregelen. Gemeente en woningbouwcorporaties zijn daarop ingesprongen en betalen mee aan materiaalkosten. Dat is inmiddels uitgegroeid tot een project voor de totale omgeving waar bewoners, politie, woningcorporatie en scholen bij betrokken zijn.

Een werkloze man heeft van zeven jaar weer werk als conciërge op een school en leeft daar van op. Hij is banenpooler en doet binnen de school allerlei klusjes en houdt de omgeving van de school buiten schooltijden wat in de gaten.

In Amsterdam Oost komt de verhalenman op een bakfiets bij de basisscholen. Hij vertelt verhalen die kinderen naspelen en de kinderen mogen zelf ook vertellen. Dit project sluit aan op opstapprojecten en andere activiteiten om met name allochtone ouders meer bij de school te betrekken en taalvaardigheid te stimuleren.

In kritieken wordt wel eens gezegd dat dergelijke projecten niet nieuw zijn. Die discussie werkt alleen maar verlamdend. Alsof het slecht is om aan te sluiten bij bestaande activiteiten. Vernieuwend hoeft niet betekenen dat alles wat tot nog toe gebeurd niet of minder goed was. Maar het gaat wel om een vernieuwing, een versterking en een verbreding van het proces, waarbij relaties worden gelegd tussen verschillende activiteiten. Kenmerkend voor sociale vernieuwing is een oplossingsgerichte aanpak. Diensten en instellingen proberen niet uit te gaan van hun bevoegdheden, van geijkte patronen, van regeltjes die bepalen wat wel en niet mag. Eerst moeten oplossingen bedacht worden voor de problemen die we willen aanpakken, los van regels en beperkingen. En dan blijkt er vaak meer te kunnen dan we dachten. Organisaties

Er was ook kinderopvang geregeld door de organisatoren van de bewonersdag. (foto: Jeanette Doesburg)

moeten dus naar buiten kijken, naar wat er in de omgeving gebeurt en mogelijk is.

Een ander element dat je terug vindt in de voorbeelden is de gezamenlijke aanpak. Bewoners zijn actief betrokken bij het vinden van oplossingen. Het zijn geen uitgedachte plannen van ambtenaren en bestuur. Die aanpak leidt ertoe dat je alle mogelijkheden in de wijk optimaal kunt benutten. Instellingen en diensten werken met elkaar samen om een project van de grond te krijgen. Dat heeft vooral goede kansen in de wijk zelf, waar wijkgerichte instellingen goed afspraken met elkaar kunnen maken. Kenmerkend is ook de integrale aanpak van problemen die met elkaar samenhangen.

Een meer naar buiten gerichte houding van instellingen en diensten moet ertoe leiden dat de hokjesgeest wordt verlaten. Dat betekent dat het instellingsbelang niet op de voorgrond staat. Dat vergt een cultuuromslag door de hele organisatie heen. De uitvoeringsorganisatie, de dienstverlener, moet daarvoor voldoende ruimte krijgen. Dat is niet van de ene op de andere dag te bereiken.

Bewoners nemen verantwoordelijk-

heid voor hun directe omgeving. Dat vraagt van mensen in organisaties ook een andere instelling. Een essentiële notie in de sociale vernieuwing is dat de mens centraal staat. Wanneer we het over 'samenleving' hebben, dan is dat het samenleven van heel verschillende mensen, met elkaar als burens, in de straat, in dezelfde buurt. Sociale vernieuwing betekent ook: met nieuwe ogen naar elkaar als burens en buurtgenoten kijken en elkaar ontdekken als leden van dezelfde samenleving.

Ik leg hier een verband met het maatschappelijk debat minderheden. In Nederland leeft een grote verscheidenheid van mensen. In sommige buurten is sprake van een hoog percentage etnische groepen. We moeten oppassen dat groepen als een probleem gezien worden. Niet de minderheden zijn een probleem, maar het gebrek aan samenhang in een wijk.

Het zal wel waar zijn dat de mensen moeten wennen aan nieuwe buurtbewoners, of ze nu van boven de rivieren afkomstig zijn of uit het gebied rond de Middellandse Zee. Rekent u er maar op dat zij aan nog veel meer dingen moeten wennen. Van alle mensen in de buurt mag

gevraagd worden, rekening met elkaar te houden. Wie dat niet wil doen, verspeelt zijn kansen op een prettige woonomgeving. Wie dat wel wil doen, mag ook rekenen op respect van de anderen. We kunnen elkaar daarbij helpen. Een buurt moet zichzelf de mogelijkheid verschaffen om zonder te kwetsen de andere buurtbewoners te helpen zich in de kleine samenleving van alle dag te integreren.

Integratie is dan niet meer een abstract iets. Het betekent dat mensen van verschillende achtergrond samenleving, in buurt, school en werk. En samenleven betekent elkaar ruimte geven, maar ook elkaar de waarheid kunnen zeggen. Er zijn voldoende voorbeelden van projecten die dit proces ondersteunen. En dan zal blijken dat als mensen met een verschillende achtergrond echt samenleving, het leven meer gevarieerd en dynamischer kan worden.

Bewoners zorgen ervoor dat sociale vernieuwing handen en voeten kan krijgen. Maar niet alle tegenstellingen kunnen opgeruimd worden. Bewoners botsen in de praktijk op tegen beperkingen. De organisatoren hebben mij gevraagd of ik daar niet iets aan kan doen. Bijvoorbeeld gemeenten stimuleren om wijkbudgetten toe te kennen. Maar ik heb er in het begin van mijn toespraak al op gewezen dat mijn beleid erop gericht is gemeenten zoveel mogelijk ruimte te geven. Of en hoe ze die aan bewoners doorgeven is ter afweging van de gemeenten zelf. En daar kunnen bewoners invloed op uitoefenen.

Het Rijk creëert de voorwaarden waaronder zo'n proces kan plaatsvinden. Gemeenten hebben door middel van de doeluitkering sociale vernieuwing meer beleidsruimte gekregen. Ook is er geld vrijgekomen voor de bijzondere bijstand, dat voor sociale vernieuwing ingezet kan worden. Op korte termijn kunnen een aantal in wetgeving opgenomen regels niet worden opgeruimd. We zitten met de convenan-

ten in een overgangsfase. Ik heb voor deze weg gekozen om een vliegende start mogelijk te maken. Ik verwacht dat in april een ontwerp van de wet sociale vernieuwing kan worden gepubliceerd. Die zal dan aan de adviesorganen worden voorgelegd. In het najaar kan die dan aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Onderdeel van de wet is ook het fonds sociale vernieuwing. Alle gemeenten krijgen uit het fonds een breder budget dan nu, met meer beleidsvrijheid. De nu nog geldende wettelijke beperkingen worden weggenomen. Verder biedt de wet de gemeenten de mogelijkheid om in bijzondere omstandigheden af te wijken van de toch al brede bestedingsmarges.

Scholen en gemeenten krijgen ook meer ruimte. Het ministerie van Onderwijs heeft een wet in voorbereiding die op dezelfde leest is geschoeid. Dus ruimer dan onderwijs alleen. Daardoor ontstaat meer ruimte voor gemeenten en schoolbesturen om met elkaar onderwijsachterstanden te bestrijden. Ook dat is op wijkniveau een belangrijk item. Tenslotte moet het Rijk voortdurend alert blijven op regelgeving die niet direct onderdeel uitmaakt van het Fonds sociale vernieuwing. Ook andere maatschappelijke instellingen worden door regelgeving in hun mogelijkheden beperkt. Daar waar dat knelpunten oplevert, moet die regelgeving worden aangepast. Gemeenten hanteren verschillende organisatorische modellen om de inbreng vanuit de wijk te realiseren. Bewonersinformatiepunten bijvoorbeeld waar bewoners met klachten terecht kunnen. Gezorgd wordt voor korte lijnen en mandaat om het werk van de verschillende diensten te coördineren. Extra bestuurlijke aandacht wordt bijvoorbeeld gerealiseerd via wijkwethouders. Op ambtelijk niveau wordt gewerkt met contactambtenaren, met klankbordgroepen of wijkwerkgroepen, bestaande uit vertegenwoordigers van instellingen, gemeenten en bewoners.

Het instellen van wijkbudgetten is een van de mogelijkheden. De Deventer Wijknaapzak ziet er heel goed uit. Er ligt een convenant tussen gemeente, corporaties en het opbouwwerk aan te grondslag waarin ieders verplichtingen zijn opgenomen. Op een heel gedegen manier wordt uitwerking gegeven aan de inbreng van alle bewoners in de wijken. Ik heb begrepen dat de omschreven aanpak geen keurslijf is, maar een leidraad. Dat spreekt mij zeer aan. Uit alles blijkt een grote inzet van betrokkenen.

Wat het beste model is kan ik u niet zeggen. Dat hangt heel sterk af van de lokale situatie en is niet vanuit een centraal punt te registreren. In ieder geval leidt het proces van sociale vernieuwing ertoe dat steeds meer kan. Succesvolle projecten verkopen zichzelf.

De mogelijkheden voor een geconcentreerde wijknaapzak zullen verder groeien. De mogelijkheden van gemeenten worden steeds groter. Dat is de inzet van het kabinet. Er moet ook gewerkt worden aan een verdere verbreding van het draagvlak.

Maar het is aan de gemeenten en de mensen in de wijken zelf om die mogelijkheden zo goed mogelijk te benutten. Op heel veel plaatsen is men al goed op streek. Door uw inzet zal de sociale vernieuwing slagen. ■

Deventer maakt werk van sociale vernieuwing

Stichting Raster, een instelling voor samenlevingsopbouw in Deventer, heeft in opdracht van de gemeente een methode ontwikkeld voor sociale vernieuwing in de wijken. De methode heet de Deventer Wijkaanpak. Door gemeente, stichting Raster en de woningcorporaties is een convenant ondertekend waarin de partijen zich verplichten tot uitvoering van de Deventer Wijkaanpak. Met de uitvoering is onlangs een begin gemaakt.

De gemeente heeft de stad verdeeld in vijf wijken. Aan elke wijk is een budget toegekend, dat varieert van twee- tot driehonderdduizend gulden. Met dit geld kunnen bewoners, in samenspraak met instelling die in wijken werkzaam zijn, maatregelen treffen op het gebied van wonen, werken, welzijn, zorg, onderwijs en opvoeding.

Om ervoor te zorgen dat bewoners in voldoende mate invloed kunnen uitoefenen op de besteding van het budget, wordt de Deventer Wijkaanpak gevolgd. Deze methode leidt tot een breed draagvlak voor sociale vernieuwing. Bewoners worden aangezet tot het nemen en dragen van verantwoordelijkheid voor de eigen woon- en leefomgeving. De wijkaanpak stelt bewoners, instellingen en organisaties in de gelegenheid oplossingen te bedenken voor problemen in de wijk. Dat gebeurt met behulp van panels. Sommige ideeën kunnen direct worden uitgevoerd, voor andere moeten taakgroepen worden gevormd. Ook kunnen er campagnes worden gevoerd om bewoners en vertegenwoordigers van instellingen en organisaties aan te zetten tot actie in de wijk. Voorbeelden daarvan zijn reeds te vinden in sommige wijken.

Alle activiteiten in de wijk worden gebundeld in een wijkplan. Dit wijkplan wordt vastgesteld door het wijkteam en ter goedkeuring voorgelegd aan het college van B & W. In het wijkteam zitten bewoners en functionarissen. Zij geven de prioriteiten aan en verdelen uiteindelijk het beschikbare budget over de verschillende activiteiten. Om de Deventer Wijkaanpak in goede banen te leiden heeft elke wijk de beschikking over een wijkambtenaar en een opbouwwerker. Tevens zijn er vijf wethouders die ieder een wijk voor hun rekening hebben genomen. Deze wijkwethouders zijn bestuurlijk verantwoordelijk voor de totstandkoming en uitvoering van het wijkplan.

Over de Deventer Wijkaanpak is een werkmap verschenen en die is te bestellen bij Stichting Raster, Keizerstraat 21, 7411 HD Deventer, tel. 05700-10607.

De map kost f 45,00. ■

CAO sociale werkvoorziening

Rijk, gemeenten en betrokken werknemersorganisaties streven gezamenlijk naar de totstandkoming van een cao voor de 83.000 werknemers in de sociale werkvoorziening. Hiertoe is onlangs een verklaring ondertekend door staatssecretaris Ter Veld van Sociale Zaken en vertegenwoordigers van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de AbvaKabo en de CFO. Het is de bedoeling dat alle werknemers in de sociale werkvoorziening met ingang van 1 januari 1994 een arbeidsovereenkomst krijgen met het gemeentebestuur dat hen in dienst heeft. Dan verdwijnt de speciale betrekking die zij nu hebben. Hiermee wordt aangesloten op hetgeen gebruikelijk is in het bedrijfsleven.

De CAO wordt namens de werknemers afgesloten door de AbvaKabo en de CFO. De VNG en het Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening vertegenwoordigen de werkgevers. De CAO geldt in principe voor de gehele sociale werkvoorziening, tenzij wordt afgesproken dat over onderdelen van de arbeidsvoorwaarden decentraal moet worden overlegd. Gelijktijdig met de totstandkoming van een CAO wordt de wet op de ondernemingsraden van toepassing op de sociale werkvoorziening. De sociale werkvoorziening heeft nu nog een eigen regeling voor medezeggenschap.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Centrale directie voorlichting, postbus 90801, 2509 LV Den Haag. ■

Welzijn in Dordrecht

De universiteit van Utrecht heeft in opdracht van de gemeente Dordrecht een welzijnsonderzoek uitgevoerd. Bekeken werd welke factoren belangrijk zijn voor het individuele welzijn, zoals maatschappelijke positie, sociaal leefklimaat, sociale contacten, gezondheid, zingeving (bijvoorbeeld geloof), persoonlijke interesse en sociaal-psychologische weerbaarheid. Verder hebben de onderzoekers geprobeerd antwoord te krijgen op vragen als "wat vinden de inwoners van Dordrecht van de dienstverlenende instellingen, voelen mensen zich afhankelijk van die instellingen, denken instellingen en bewoners hetzelfde over welzijn, op welke manier is de buurt belangrijk voor welzijn, welke oplossingen dragen de Dordtenaren zelf aan voor zaken die zij als problematisch ervaren". Het resultaat is een livijg onderzoeksrapport waarin veel uitspraken worden gedaan. De samenhang tussen bovengenoemde onderwerpen is complex. Een aantal opvallende punten uit het rapport.

- Werk en inkomen zijn niet de belangrijkste zaken voor het individuele welzijn van de meeste Dordtenaren. Afgezien van het gezin en de primaire relaties (familie) blijken gezondheid en sociale contacten veel belangrijker voor het gevoel van welzijn dan wordt aangenomen.
- Bewoners hanteren een andere definitie van maatschappelijke achterstand dan de beleidsmakers. Maatschappelijke achterstand hangt volgens de bewoners samen met hun maatschappelijke positie, hun deelname aan het maatschappelijk leven en hun sociaal isolement. Dordtenaren voelen zich vooral in een maatschappelijke achterstand als zij over te weinig "betekenisvolle" sociale contacten beschikken. De beleidsmakers gaan bij maatschappelijke achterstand uit van een combinatie van lage opleiding, laag inkomen, werkloosheid.
- Contacten in de buurt is lang niet voor iedereen belangrijk. Sommige mensen vinden het juist prettig om

met rust gelaten te worden. Zij voelen zich dan ook niet op hun gemak in een buurt waar als norm geldt dat je veel met elkaar omgaat. Mensen die wel prijs stellen op goede contacten in de buurt voelen zich weer onplezierig in een buurt waar iedereen langs elkaar heen leeft. Vooral allochtonen vinden de buurt minder belangrijk dan gewoonlijk wordt aangenomen.

- Onder de groep allochtonen en alleenstaande ouders bevinden zich relatief veel mensen in een extreem sociaal isolement. Bij ouderen is het sociaal isolement niet veel groter dan bij de gehele bevolking. Dat 14% van de bewoners zich sociaal gezien eenzaam voelt, verdient de aandacht. Dit geldt met name voor jongeren.

- Gezond zijn is een begrip waaraan mensen een verschillende inhoud aan geven. Bewoners van Dordrecht voelen zich uiteraard gezond als ze niet ziek zijn. Maar ook niet lichamelijke factoren blijken belangrijk bij het gevoel van gezond zijn. Wie gelukkig is, voelt zich zonder dan wie ongelukkig is. Mensen in lagere sociale posities ervaren bovendien hun woonomstandigheden als een belangrijke gezondheidsbevorderende of gezondheidsbedreigende factor. De afwezigheid van ziekte is dus niet langer de enige graadmeter voor gezond zijn.

- Mensen die in een godsdienstige kring verkeren, vallen gemakkelijker terug op een uitgebreid sociaal netwerk. Niet godsdienstigen daarentegen moeten zelf meer initiatieven ontplooiën om zo'n netwerk te ontwikkelen en in stand te houden.
- 20% van de Dordtenaren vindt het belangrijk om carrière te maken en veel geld te verdienen. Hieronder zijn relatief veel jongeren en allochtonen te vinden. Een even groot percentage van de bevolking vindt dit niet of nauwelijks belangrijk.

- Gemiddeld 10% van de inwoners maakt gebruik van recreatieve buurthuisvoorzieningen. De helft maakt gebruik van voorzieningen als zwembad en bibliotheek. Gebruikers

van deze voorzieningen waarderen hun welzijn hoger dan degenen die niet gebruik maken van deze voorzieningen.

Culturele- en sportvoorzieningen worden vooral gebruikt door mensen die veel zelfrespect hebben. Het gebruik is hoger bij mensen met een hogere maatschappelijke positie. Gebruikers die in een lage maatschappelijke positie verkeren, blijken echter net zo hoog te scoren als het gaat om zelfrespect. Het gebruik van culturele voorzieningen en zelfrespect hebben volgens de onderzoekers dan ook een positieve invloed op elkaar.

- Ruim een kwart van de Dordtenaren voelt zich onveilig in de eigen wijk. De gevoelens van onveiligheid zijn verbonden met bedreigingen als inbraak, vandalisme en crimineel gedrag. Verschil in leefstijl blijkt geen gevoel van onveiligheid op te roepen. Bewoners van "onveilige buurten" zijn het erover eens dat de overheid meer moet doen om de veiligheid te vergroten. Zij voelen zich machteloos tegenover die situatie. Bewoners van "veilige buurten" wijzen niet zo zeer naar de overheid, maar op het belang van goede sociale contacten.

- Op veel punten waar de gemeente de Dordtenaren denkt te kunnen activeren, willen burgers liever de gemeente activeren. Een kleine groep burgers vindt het belangrijk om mee te werken aan het opbouwen en in stand houden van een leefbare samenleving. Een veel grotere groep mensen wacht af en wil alleen incidenteel als er iets heel concreets moet gebeuren in actie komen. Een andere groep burgers vindt gewoon dat de gemeente en de instellingen een dienstverlenende rol hebben en wil ook wel betalen voor de diensten die verleend worden.

Een samenvatting van het onderzoeksrapport is te bestellen bij de gemeente Dordrecht, afd. voorlichting, Monique Matze, tel. 078-116436.

Er bestaat onder Nederlandse ouderen met een Indische achtergrond in 1992 nog steeds behoefte aan verzorgingshuizen die zich speciaal inrichten op de Indische ouderen.

Dit is een van de conclusies uit een onderzoek dat het NIMAWO gehouden heeft onder Nederlandse ouderen met een Indische achtergrond. Het onderzoek vond in 1991 plaats op initiatief van de Samenwerkende Zorginstellingen Indische Nederlanders (SZIN) en werd gefinancierd door het ministerie van WVC.

In Nederland wonen bijna 48.000 ouderen met een Indische achtergrond. De meesten zijn na de Tweede Wereldoorlog tijdens de repatriëringsoelven naar Nederland gekomen, Sommigen kenden Nederland omdat ze er geboren waren of gestudeerd hadden; anderen kenden Nederland alleen uit verhalen en de schoolboeken. Allemaal moesten ze in Nederland een nieuw bestaan opbouwen en hebben ze hun steentje bijgedragen aan de opbouw van Nederland. Veel gerepatriceerden werden in eerste instantie opgevangen in contractpensions. Een aantal van deze pensions zijn later omgevormd tot verzorgingshuizen voor Indische Nederlanders.

In 1990 waren er nog vijf verzorgingshuizen in Nederland die zich specifiek richtten op de Indische Nederlanders. In het kader van de beslissing van het bestuur van één van de verzorgingshuizen om het tehuis open te stellen voor niet-Indische Nederlanders, wilden de SZIN en WVC graag weten in hoeverre de Indische ouderen de voorkeur geven aan opname in een Indisch verzorgingshuis boven opname in een gewoon verzorgingshuis.

In het onderzoek kwamen zowel Indische bewoners van verzorgingshuizen als zelfstandig wonende Indische ouderen aan het woord. Het gemeenschappelijke verleden, de gemeenschappelijke ervaringen uit de oorlog, de Indische sfeer en gezelligheid, het gevoel hebben thuis te zijn, spelen een grote rol bij de keuze voor een Indisch verzorgingshuis.

Op grond van de resultaten van het onderzoek schat NIMAWO dat er anno 1992 behoefte is aan ongeveer 350 plaatsen in Indische verzorgingshuizen. Wel is het van belang dat er meer bekendheid wordt gegeven onder de Indische gemeenschap en onder hulpverleners op het terrein van de ouderenzorg aan het bestaan van Indische verzorgingshuizen.

Het rapport Indië, ons t(e)huis kan worden besteld door overmaking van f. 20,- op postgiro 1471727, NIMAWO, Willen de Zwijgerlaan 66, 2582 ES Den Haag, o.v.v. rapportnr. 99. ■

Wetenschap, wat kunt u ermee?

De Wetenschapswinkel Landbouwuniversiteit Wageningen werkt voor organisaties en groepen uit het hele land. Een voorwaarde om een vraag in te dienen bij de wetenschapswinkel is, dat uw organisatie zelf geen onderzoek kan betalen of onvoldoende deskundigheid in huis heeft. De bemiddeling van de wetenschapswinkel is gratis. Wel betalen organisaties vaak een deel van de onkosten van het onderzoek.

U kunt bij de Wetenschapswinkel Landbouwuniversiteit Wageningen terecht met vragen over:

- land- en tuinbouw algemeen;
- vrouwen in de land- en tuinbouw;
- milieu en arbeidsomstandigheden;
- plattelandsproblematiek.

Als uw vraag met onderzoek te beantwoorden is, gaat de wetenschapswinkel voor u aan de slag. Als uw vraag niet met onderzoek beantwoord kan worden probeert de wetenschapswinkel u toch verder te helpen. U krijgt dan informatie thuis gestuurd of wordt doorverwezen naar een andere instantie. De wetenschapswinkel zorgt ervoor dat de onderzoeksresultaten bruikbaar zijn voor uw organisatie.

De wetenschapswinkel wil u met name attenderen op het werkveld 'milieu en arbeidsomstandigheden'. Binnen dit werkveld worden onderzoeken geplaatst over uiteenlopende milieu- en arbeidsvraagstukken.

De wetenschapswinkel heeft goed contact met onder andere de vakgroepen 'humane epidemiologie en gezondheidsleer', 'luchthygiëne en verontreiniging' en 'natuurbeheer' van LUW. Deze vakgroepen houden zich bezig met het onderzoeksg gebied van de milieuhygiëne en de relatie gezondheid en milieu. Zij zijn in de meeste gevallen bereid om als wetenschappelijk begeleider van een onderzoek op te treden. Ten aanzien van vragen omtrent de kwaliteit van woon- en leefomgeving is veel expertise aanwezig in de wetenschapswinkel.

Het werkveld Milieu en Arbeidsomstandigheden, Wetenschapswinkel LUW, contactpersoon Alphons Rommelse.
Telefoon: 08370-82312. ■

Stedelijke vernieuwing en werkgelegenheidsbeleid onderling versterkend of tegenstrijdig?

door P.R.A. Terpstra, UHD aan de Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen van de RUG

In diverse gemeentelijke beleidsdoelstellingen wordt tegenwoordig een verband gelegd met het begrip 'vernieuwing'. Zo dient stedelijke vernieuwing voorwaarden te scheppen voor kwalitatief hoogwaardige arbeidsplaatsen. Sociale vernieuwing is via de zorg voor arbeid, scholing en de leefomgeving gericht op maatschappelijke reïntegratie. Eenzijdige aandacht voor de stedelijke vernieuwing draagt bij aan een ongewenste vernauwing in het gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid.

Een eerste min of meer systematische omschrijving van het gemeentelijk beleidskader, in de vorm van stimulering van de marktsector, de gemeente als marktpartij, toepassing van arbeidsmarktmaatregelen, scholings- en vormingsprojecten en de opvang en begeleiding van langdurig werklozen, is gegeven door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (1983). De omvang van het beleidsterrein blijkt uit de onderstaande schaal van mogelijke initiatieven (vergelijk ook Stijnenbosch, 1989).

De feitelijke positie van de gemeente kan daarbij als tweeledig worden omschreven. Enerzijds is er, daar waar gemeenten optreden als werkgever en opdrachtgever, sprake van een directe betrokkenheid. Anderzijds is er een indirecte betrokkenheid van gemeenten via het verlenen en handhaven van vergunningen en het voorwaardenscheppende beleid. Over het algemeen geldt hierbij: hoe groter de gemeente, hoe actiever de opstelling en hoe groter de diversiteit van het gehanteerde instrumentarium (Terpstra 1986).

Tussen het werkgelegenheidsbeleid en het ruimtelijk beleid hebben altijd nauwe relaties bestaan, zowel in specifieke zin: bedrijfsterrinen, bedrijfsgebouwen, kantoren en (nuts-)infrastructuur, als meer in het algemeen gerelateerd aan het ontwerpen en realiseren van stedelijke uitbreidingen. Tegenwoordig wordt de omvang van de stad steeds vaker als een betrekkelijk vast gegeven ervaren. Wijzigingen in het benodigde functionele ruimtebeslag worden daarbij expliciet in verband gebracht met een bewuste

reorganisatie van de stedelijke ruimte. In de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening wordt in dit verband gewezen op:

- het uitbouwen van het wervende karakter als woonstad;
- revitalisering van de stad voor economische functies;
- transformatie van bestaande milieus en openbare ruimten tot aantrekkelijke omgevingen;
- bevorderen van de ecologische duurzaamheid door het ruimtelijk combineren van functies.

Uitgangspunt hierbij is, het creëren van een kwalitatief hoogwaardig stedelijk gebied met behulp van een pluriforme functionele invulling en een hoogwaardige fysieke uitrusting van ruimten, routes en artefacten.

Een gebied dat mede daardoor enerzijds wordt herkend en beleefd als een inspirerend woon- en verblijfsmilieu en anderzijds het beeld oproept van een (top-)lokkatie met een wervend investeringsklimaat. Deze aanpak wordt aangeduid als stedelijke vernieuwing. De relatie tussen het werkgelegenheidsbeleid en de stedelijke vernieuwing loopt momenteel via de realisatie van commercieel vastgoed, hoogwaardige voorzieningen en bijbehorende infrastructuur. Gemeentebesturen gaan daarbij als het ware automatisch uit van een logisch verband tussen stedelijke vernieuwing (oorzaak) en een verbeterend investeringsklimaat c.q. toenemende hoogwaardige werkgelegenheid (gevolg). De vraag is nu of de richting waarin de stedelijke vernieuwing zich momenteel ontwikkelt wel de juiste is.

Werkgelegenheid en economische activiteiten

Uit een verkenning van de gemeentelijke collegeprogramma's komen de volgende prioriteiten in de beleidsvoornemens op het gebied van werkgelegenheid en de economische activiteiten in de periode 1990-1994 naar voren (Terpstra, 1990).

Industrie

- Bestaande terreinen en gebouwen (44%)

Bedrijfsterrinen en bedrijfsgebouwen nemen hierbij als het meest inerte element een bijzondere plaats in. In tegenstelling tot de decennia lang bestaande eenzijdige aandacht voor uitbreiding, zijn nu verweg de meest voorgenomen activiteiten gericht op actief beheer, onderhoud en revitalisering c.q. de zorg voor het bestaande.

- Selectiviteit (41%).

Als kenmerkende positieve uitgangspunten gelden daarbij kleinschaligheid, hoge arbeidsintensiteit en milieuvriendelijkheid.

- Uitbreiding (10%)

De primaire aandacht voor het aanleggen van nieuwe voorzieningen is in verhouding tot het bovenstaande sterk op de achtergrond geraakt.

- Overig (5%)

Een zeer beperkt aantal maatregelen kan als restcategorie worden aangeduid.

Detailhandel

- Versterking centrumfunctie (40%)
Veel gemeentebesturen gaan ervan uit dat hun gemeente een regionale of bovenlokale functie vervult in de detailhandelshierarchie. Deze positie, c.q. toevloeiing van externe koopkracht, moet waar mogelijk verder tot ontwikkeling worden gebracht.

- Winkelcentra (29%)

Om de gewenste positie met betrekking tot de centrumfunctie te kunnen bereiken dient vooral de nodige aandacht te worden besteed aan de

herstructurering, de toegankelijkheid en de bereikbaarheid van het hoofdwinkelcentrum.

- Afstemming op behoeften (21%) Alvorens over te gaan tot een uitbreiding van de vloerooppervlakte voor de functie 'winkel' in de betreffende plannen, is een haalbaarheidsonderzoek noodzakelijk.
- Overig (10%)

In enkele gevallen wordt, in algemene zin, gewag gemaakt van het besteden van extra aandacht aan voorzieningen voor de detailhandel.

Zakelijke diensten

- Infrastructuur (43%)

Bij de zakelijke dienstverlening ligt de nadruk in de eerste plaats op de infrastructuur. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de sector toerisme en recreatie.

- Functieversterking (41%)

In meer algemene zin worden een groot aantal functie-versterkende maatregelen genoemd. Uiteindelijk zijn veel van deze maatregelen gericht op het realiseren van kantoren.

- Milieu (16%)

In het verleden van de sector industrie wordt ook hier gewezen op de gunstige combinatie van werkgelegenheid en positieve milieueffecten die activiteiten in de sector zakelijke dienstverlening kenmerken.

Ook uit het bovenstaande overzicht blijkt de eerder genoemde relatie tussen kwaliteit en werkgelegenheid. Alle na te streven ontwikkelingen zijn immers direct verbonden met het actief aanpassen, vernieuwen en beheren van gebieden die op een of andere wijze zijn aangetaast door functionele en/of fysieke slijtage.

Stedelijke vernieuwing

De in elke stad aanwezige pleinen, straten en gebouwen laten, zowel afzonderlijk als in hun onderlinge verband, zien hoe de functionele samenhang tussen inertie en dynamiek is verlopen. Enkele kenmer-

kende factoren daarbij zijn:

- de relatief hoge concentraties van functies
- de specifieke kwalitatieve samenstelling
- de feitelijke lokatie binnen de stedelijke ruimte
- de staat van onderhoud en uitstraling van de betreffende gebouwen, pleinen en straten.

Na een langdurige periode van stadsvernieuwing, waarin de aandacht vooral is uitgegaan naar sanering en renovatie van oudere woonwijken, is de planvorming van de stedelijke vernieuwing met name gericht op pogingen om 'toplokaties' met een wervend investeringsklimaat en aantrekkelijke woonmilieus voor de hogere inkomensgroepen te realiseren. Veelvuldig wordt daarbij de formule van de Publiek Private Samenwerking als gewenste mogelijkheid tot realisatie op de voorgrond geschoven (vergelijk Binnenstad Almelo, Amersfoort, stationsgebied Groningen, Kop van Zuid Rotterdam, IJ-oevers Amsterdam). De begrippen kwaliteit/toplokatie zijn daarbij synoniem voor een combinatie van commerciële vastgoed projecten met de nodige meerwaarde in combinatie met hoogwaardige voorzieningen en een adequate inrichting van de buitenruimte. De realisatie van deze plannen bestrijkt een lange termijn, vergt omvangrijke investeringen en gaat gepaard met dienovereenkomstige risico's. Hoewel het moeilijk is om een nadere specificatie te geven van de aard en de omvang van de op deze wijze te bewerkstelligen werkgelegenheid, wijzen aanduidingen als 'de nodige meerwaarde', 'kwaliteit' en 'toplokatie' duidelijk in de richting van hoogwaardige structuurversterkende arbeidsplaatsen. Uitgaande van de gepresenteerde glijdende schaal van gemeentelijke initiatieven op het gebied van werkgelegenheid, is de huidige gang van zaken een toespitsing van het beleid op de uiterste rechter zijde.

Sociale vernieuwing

Daarnaast bestaat nog steeds de noodzaak om aandacht te besteden aan de in verscheidenheid toememende groep werkzoekenden. Ook hier geldt dat de aanpak aan verandering onderhevig is. Voor specifieke doelgroepen alloctonen, vrouwen, jongeren en gedeeltelijk arbeidsongeschikten, wordt gestreefd naar vergroting van de participatiegraad, het opdoen van werkervaring, effectieve scholing en mogelijke herintreding. De verantwoordelijkheid voor deze activiteiten komt in het kader van sociale vernieuwing steeds vaker direct bij de gemeenten te liggen. De arbeidsplaatsen voor deze groepen op de arbeidsmarkt hebben een eigen karakter: werkervanningsplaatsen, banenpools, starters en een veelvuldige oriëntatie op het midden- en kleinbedrijf. Dit heeft tegelijkertijd ook betekenis voor de benodigde ruimtelijke voorzieningen. Te denken valt aan bedrijfsverzamelgebouwen, kleinere kantoren, winkels en bedrijvencentra met een aangepaste lokatie, schaal en huurniveau. Tenslotte is er behoefte aan aangepaste programma's voor scholing, vorming en op maat gesneden financiering; werken met behoud van uitkering, subsidies en kapitaal voor starters. Hoewel hierbij wordt gestreefd naar de realisatie van loonvormende arbeidsplaatsen, is er tevens sprake van een zekere kleinschaligheid en de aanwezigheid van een sociale component.

Het dilemma

Het dilemma waarvoor gemeenten zich zien gesteld berust op het spanningsveld dat bestaat tussen de gedachte dat, via stedelijke vernieuwing op termijn 'exclusieve' hoogwaardige werkgelegenheid kan worden gerealiseerd en de noodzaak om in het kader van sociale vernieuwing die maatregelen te nemen die leiden tot 'alledaagse' arbeidsplaatsen voor grote aantallen

redactie

Ferrie Loos, Stichting O en O, Eindhoven
Kees Stuuroop, WOZON, Sittard

redactieadres

Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid
p/a WOZON
Postbus 521 – 6130 AM Sittard
tel. 046-513912 – fax 046-529780

Ter introductie van een nieuwe Nieuwsbrief

Doel van de Nieuwsbrief is opbouwwerkers te informeren over ontwikkelingen rond "opbouwwerk en gezondheid". En anderen, met name in de gezondheidssector, te informeren over de bijdrage van opbouwwerk aan (lokale) gezondheidsbevordering.

Eind november 1991 is het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid van start gegaan. De uitgave van deze Nieuwsbrief is een van de activiteiten van dat Netwerk.

Nieuwsbrief en Netwerk zijn producten van het WOZON project *community based* lokaal gezondheidsbeleid. Het project wordt gefinancierd door het ministerie van WVC, directoraat-generaal Volksgezondheid, Stafafdeling Beleidsontwikkeling.

Het Netwerk is opgezet in samenwerking met de Werkplaats Opbouwwerk-Noord Nederland (WONN).

De eindredactie van de Nieuwsbrief en het secretariaat van het Netwerk zijn, voorlopig, in handen van het WOZON. Ferrie Loos van de Stichting Onderzoek en Ondersteuning in Eindhoven en Kees Stuuroop vormen de redactie.

De inhoud zal vooral bestaan uit korte berichten en informatie die direct voor het Netwerk van belang is. De Nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar in MO. MO-abonnees krijgen de Nieuwsbrief dus automatisch. De Nieuwsbrief zal echter ook afzonderlijk, los van MO, worden verspreid. Het eerste nummer wordt aan alle deelnemers van het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid toegestuurd. Ook voor niks. Volgende losse nummers van de Nieuwsbrief kunnen tegen kostprijs worden besteld.

Met het *Steunpunt Netwerk Gezonde Steden* is afgesproken dat de deelnemers van het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid ook de *Nieuwsbrief Gezonde Steden* zullen ontvangen.

Bijdragen aan de Nieuwsbrief Opbouwwerk en Gezondheid zijn van harte welkom. Voor informatie over het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid en de Nieuwsbrief kan contact worden opgenomen met het secretariaat. Secretariaats- en redactie-adres vallen samen. ■

Opbouwwerk en gezondheid

Een innovatievraagstuk

Opbouwwerk en gezondheid is een terrein dat nog maar net in exploitatie is genomen. Het is nieuw. Het is een innovatievraagstuk voor het opbouwwerk om dit verder te ontginnen en te ontwikkelen. Daar is een nieuwe visie, een nieuwe theorie, nieuw beleid en een nieuwe praktijk voor nodig. Er zijn tal van verspreide initiatieven op gezondheidsgebied waar te nemen. Deze zichtbaar maken, de samenhang laten zien, ervaringen uitwisselen, het stimuleren van nieuwe projecten en in het algemeen profileren van *opbouwwerk en gezondheid*, zijn taken die het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid zich tot doel heeft gesteld.

De groeiende bemoeienis van het opbouwwerk met het gezondheidssterrein kan worden verklaard uit een aantal ontwikkelingen. Ten eerste op gezondheidsterrein zelf. Er zijn ingrijpende veranderingen gaande: reorganisatie van de financiering (meer markt), stimulering van zelfzorg en thuiszorg, eigen verantwoordelijkheid, meer nadruk op preventie.

De mensen willen zelf meer zeggenschap over hun eigen lichaam. Patiëntenorganisatie en -participatie nemen toe. In het algemeen kan gezegd worden dat de burger steeds meer zelf moeten doen op

gezondheidsgebied, terwijl anderzijds het professionele gezondheidsstelsel zich steeds verder uitbreidt. Er wordt een tegenstelling geconstateerd tussen beide ontwikkelingen. Er zijn pleidooien voor een betere afstemming tussen vraag en aanbod, een betere afstemming op de behoeften van de burgers. Maar wat is die behoefte, wie bepaalt? Op dit punt komt de rol van het opbouwwerk als intermediair, via het ondersteunen van de bevolking, als bemiddelaar naar het professionele stelsel, en als innovator van nieuwe voorzieningen in beeld.

De belangstelling voor *community organization skills* op gezondheidsgebied stijgt. Niet alleen uitgaan van gezondheidsproblemen van mensen maar ook van potenties. Er is een scala van projecten waarbij een opbouwwerkaanpak centraal staat:

- gezondheidsvoorlichting aan speciale groepen,
- buurtgezondheidsactiviteiten,
- milieu-en gezondheidsacties,
- ondersteuning van patiëntengroepen op het gebied van belangbehartiging en onderlinge hulpverlening,
- rehabilitatieprojecten in de geestelijke gezondheidszorg, • wijkgerichte jeugdgezondheidszorg,
- vrouwengezondheidsinitiatieven. Riaggs, Districtsgezondheidsdiensten (DGD), en Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD), Kruisverenigingen, gezondheidscentra, psychiatrische ziekenhuizen, zijn nieuwe partners voor opbouwwerk en zijn bovendien vindplaatsen van een opbouwwerkaanpak.

Meer lokaal

Verder is er een bestuurlijk heroriëntering in het overheidsbeleid. Minder centrale sturing, meer lokaal en regionaal beleid. Een *Gezonde Stedenbeleid* wordt gestimuleerd. Een actieve rol voor de gemeenten op het gebied van collectieve preventie, Sociale Vernieuwing, decentralisatie en, alweer, meer markt. Ook hier is behoefte aan meer

samenwerking tussen burgers, professionals en (lokale) overheden. Een *bottom up*-benadering in plaats van een bureaucratische sturing van boven, *top down*, is daarbij vereist. De stijl van sociale verieuwing, dus. Lokaal beleid wordt in toenemende mate belangrijk en biedt aanknopingspunten voor een opbouwwerk-inzet. Gezondheid wordt niet geproduceerd door de gezondheidszorg-bedrijven maar door de samenleving in zijn geheel. Milieu, wonen, werken, zijn van invloed op gezondheid. Gezondheid is een lokaal samenlevingsvraagstuk.

Profileren

Of opbouwwerk een nieuwe rol kan spelen bij gezondheidsvraagstukken hangt (mede) af van het innovatievermogen van het opbouwwerk zelf. Ontbreekt het daaraan dan zullen anderen die *community organization*-rol op gezondheidsgebied toch oppakken. Het idee dat opbouwwerk het allang deed, "niets nieuws onder de zon", werkt belemmerend voor innovatie. Opbouwwerk zal zich op dit terrein professioneel moeten profileren. Lokaal samenhangend en beleidsmatig laten zien wat opbouwwerk te bieden heeft voor de ontwikkeling van een gezondheidsbeleid waarbij intersectorale samenwerking en bevolkingsparticipatie aan de orde is. Indien er geen duidelijk opbouweraanbod zichtbaar is wordt er op gezondheidsterrein ook niet naar "opbouwwerk" gevraagd. En als opbouwwerkers niet leren waarnemen welke gezondheidsaspecten een rol spelen bij samenlevingsopbouw zullen ze het "gezondheidswerk" in hun dagelijkse praktijk ook niet ontdekken.

Kansen en knelpunten

Er zijn kansen genoeg voor het opbouwwerk. Maar er zijn ook knelpunten. Knelpunten zijn o.a.: een zich teveel baseren op traditionele thema's van het opbouwwerk, bijvoorbeeld wonen en gerichtheid op belangenbehartiging, in plaats van op de intermediaire positie en als vernieuwer van de organisatie van de samenleving (maatschappelijke ontwikkelingsfunctie, innovatie). Verder is er in het opbouwwerk veld te weinig kennis over de nieuwe ontwikkelingen op gezondheidsgebied. Er is weinig nagedacht over "gezondheid". Een ander knelpunt is de zwakke positie van het welzijns-/opbouwwerk ten opzichte van het

sterk geprofessionaliseerde en sterk institutionele gezondheidsveld. Ander probleem is het ontbreken van voldoende nieuwe instroom, ook geschoold op gezondheidsgebied, in het opbouwwerkgebied. Er zijn te weinig opleidingsmogelijkheden. Daarbij ontbreekt het aan een duidelijk beleid van opbouwwerkinstellingen inzake "gezondheid". Ondanks deze punten zijn er tal van nieuwe, veelbelovende, initiatieven. Bovendien is onderzoek en theorievorming over opbouwwerk en gezondheid op verschillende plaatsen goed op gang gekomen. En nu is er een Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid. En een Nieuwsbrief. ■

Workshop

Het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid heeft bij de oprichtingsbijeenkomst op 27 november 1991 besloten tweemaal per jaar bijeen te komen. De deelnemers zijn allen afkomstig uit het opbouwwerk. De bijeenkomsten zullen een "workshopkarakter" hebben. De tweede Netwerkbijeenkomst heeft inmiddels plaatsgevonden op 8 april in Utrecht. Het thema was *Opbouwwerk en gezondheid in Rotterdam*. Zo'n vijftientig deelnemers hadden zich ingeschreven. Ferrie Loos bericht in bijgaand artikel over de, door de treinstaking geteisterde, workshop. De volgende Netwerkbijeenkomst is gepland op woensdagmiddag 4 november 1992 in Utrecht. Deelnemers van de Netwerkbijeenkomsten krijgen de verslagen automatisch toegestuurd. De verslagen kunnen ook bij het secretariaat worden besteld.

Tweede Netwerk-bijeenkomst

Op woensdagmiddag 8 april vond na de oprichtingsbijeenkomst van 27 november 1991 de eerste thematische bijeenkomst plaats van het **Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid**. Ten gevolge van het venijnige staartje van de tweedaagse treinstaking was de opkomst matig in het hartje van Utrecht. De aanwezige opbouwwerk(st)ers uit o.a. Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Maastricht lieten zich hierdoor niet van de wijs brengen en stortten zich, drie kwartier later dan gepland, alsnog op het thema Opbouwwerk en Gezondheid in Rotterdam.

Raymond Hermans, consultant van het Rotterdamse Instituut Bewonersondersteuning (RIO) schetste in zijn inleiding de ontwikkelingen binnen het lokale beleid, het instellingsbeleid en de werkwijze.

In de 80-er jaren was het Rotterdamse opbouwwerk inhoudelijk geïntereerd op de stadsvernieuwing. Uitgangspunten hierbij waren dat:

- het opbouwwerk bij bewonersorganisaties betrof;
- er territoriaal (in de wijk) gewerkt werd;
- het inhoudelijk opdrachtgeverschap bij de besturen van bewonersorganisaties lag. (Slechts formeel bij het RIO.)

Rode draad in Raymond's verhaal was dat hier handelt om **een klant** (bewonersorganisatie), **een belang** (stadsvernieuwing: goed en betaalbaar wonen) en **een onderhandelingspartij** (gemeente). Eind 80-er, begin 90-er jaren verschuift de aandacht van stadsvernieuwing naar beheer en richt de politiek zich op grootstedelijke projecten (Europa 1992). Daarbij staat de sociale vernieuwing, gericht op participatie/activering, volop in de schijnwerpers. Tot slot is de bestuurlijke vernieuwing, de vorming van deelgemeenten, een niet te verwaarlozen ontwikkeling. Al deze veranderingen zijn van invloed op het werk van bewonersorganisaties en het opbouwwerk. Alles is in beweging en er ontstaan openingen om het thema gezondheid als één van de aandachtsvelden voor het opbouwwerk te introduceren.

Vervolgens ging Raymond in op een aantal externe factoren die bepalend zijn voor de beleidsontwikkeling bij het stedelijk ondersteuningsinstituut zoals:

Omslag van het verslag van de werkconferentie 'Categorieel opbouwwerk in vier stadsdelen', 13 juni 1991, Amsterdam.

- Rotterdam is één van de zgn. *Gezonde Steden* met activiteiten geplaatst in het kader van de sociale vernieuwing;
- Het lokale gezondheidsbeleid is gebaseerd op de (Wet Collectieve) Preventie;
- Het RIO wordt door andere partijen aangesproken op activering/participatie;
- De gezondheidsproblematiek in oude wijken neemt toe.

Als interne factor werd genoemd de toenemende ondersteuningsvragen uit de opbouwwerkpraktijk.

Tevens is de veranderende visie op gezondheid van invloed:

- van curatief naar preventie(f);
- een aanpak op wijkniveau;
- een integrale/intersectorale benadering;
- een brede definiëring van determinanten van gezondheid.

Dit alles tezamen leidde tot de conclusie om tijd en geld vrij te maken om als stedelijk instituut het thema opbouwwerk en gezondheid verder te ontwikkelen. Concreet betekende dit de opzet van het Project Opbouwwerk en Gezondheid, gericht op opbouwwerkers, werkers in gezondheidsvoorzieningen en GGD-medewerkers. Middels interviews, enquêtes, publicaties en workshops wordt nieuw werk

geïnitieerd en wordt tevens geprobeerd een antwoord te vinden op vragen zoals:

- In hoeverre staat gezondheid op de agenda van het territoriale opbouwwerk?
- In welke situatie is een categoriale/algemene insteek op het gebied van gezondheid noodzakelijk/gewenst?
- Vanuit welke rol/positie opereert het opbouwwerk op het gebied van gezondheid ten opzichte van andere betrokken partijen?
- Welke consequenties voor het methodisch handelen van opbouwwerkers zijn er?
- Wat is de rol van het RIO ten opzichte van haar ondersteuningsfunctie voor het opbouwwerk op het thema gezondheid?

Raymond Hermans besloot zijn inleiding met een tweetal vragen voor de aanwezigen, nl.:

1. Moet opbouwwerk gericht op gezondheid categoriaal of territoriaal worden ontwikkeld?

2. Heeft introductie van het thema gezondheid gevolgen voor het methodisch handelen?

In groepjes werd hierover beraadslaagd. Algemene conclusie ten aanzien van de eerste vraag was dat een ander afdwing van de klanten-groep, de vraag om ondersteuning en het aan te pakken probleem. Ook

op de tweede vraag was geen eenduidig antwoord te geven; sommigen twijfelden, anderen zetten vraagtekens bij het methodisch handelen *an sich* en enkelen waren van mening dat het methodisch handelen van de opbouwwerker zowel toepasbaar is in situaties binnen de volkshuisvesting, als ruimtelijke ordening, als minderheden en ook gezondheid. Helaas kwamen we door tijdgebrek niet verder dan de algemene conclusies. Ditzelfde lot trof ook Arie Harts-hoorn, opbouwwerker zorg in Rotterdam Noord. Voor zijn verhaal uit de praktijk was nog nauwelijks tijd over. Arie kon alleen wat aandachtspunten aanstippen en aan discussie werd niet meer toegekommen. Gelukkig is er een uitvoerige praktijkbeschrijving op papier beschikbaar, die nog aan alle deelnemers van deze workshop zal worden nagezonden.

Na enkele korte huishoudelijke mededelingen besloot Kees Stuurrop de bijeenkomst en probeerde iedereen die met de trein naar Utrecht was gekomen ook weer thuis te komen. De volgende bijeenkomst van het Landelijk Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid zal gehouden worden in november. ■

Gezondheidsbevordering beter in de buurt

De heer dr. H.F.L. Garretsen, voorzitter Netwerk Gezonde Steden, kreeg 13 april jl. het eerste exemplaar van "Beter in de Buurt" uitge-reikt door mevrouw L.V. Jonkers-Kuipers van het NIZW.

Het boek bevat de beschrijving van een aantal praktijkvoorbeelden van lokale gezondheidsbevordering. Het boek is bedoeld voor praktijkwerkers in de gezondheidszorg en het welzijns-werk en voor beleidsmakers op instellings- en politiek niveau.

In het boek beschrijven de auteurs de inhoudelijke opzet van projecten en de interessante en vernieuwende ideeën die daaraan ten grondslag liggen. Daarnaast behandelt het boek de voorwaarden die nodig zijn, wil gezondheidsbevordering op lokaal niveau van de grond komen en gedijen.

"Beter in de buurt" is een publicatie in het kader van het NIZW-project Gezonde Wijken, samenwerken aan gezondheid. Dit project liep van januari 1990 tot april 1992 en had tot doel lokale gezondheidsbevordering te stimuleren.

De publikatie *Beter in de Buurt* is de eerste uitgave in een Gezonde Wijken Reeks en kan besteld worden door overmaking van f 27,50 op postgironrekening 93326 t.n.v. NIZW/Haeghepoorte, o.v.v. van bestelnr. E 2053. ■

Literatuur opbouwwerk en gezondheid

K. Stuurup, *Zelfhulpsteunpunten. Opbouw van netwerken in een nieuwe volksgezondheid*. Sittard, 1989. WOZON, prijs: f 17,50.

K. Stuurup, *Netwerkontwikkeling en Volksgezondheid. (Serie Community based lokaal gezondheidsbeleid)* *Komen er gezonde wijken? Community based lokaal gezondheidsbeleid*. Verslag van een studiedag, gehouden op 8 februari 1990 in Den Bosch. Sittard, 1990. WOZON, prijs: f 11,50.

K. Stuurup, *Opbouwwerk en rehabilitatieprojecten. Geestelijke gezondheidszorg als samenlevingsvraagstuk*. Serie Community based lokaal gezondheidsbeleid. Sittard, 1991. WOZON, prijs: f 16,-.

M. Paes, *Buurtgericht vrouwen gezondheidswerk. (Serie Community based lokaal gezondheidsbeleid)*. Sittard, 1991. WOZON, prijs: f 22,50.

K. Stuurup, *Projektplan 1990 - 1994 Community based lokaal gezondheidsbeleid*. Sittard, 1990. WOZON, prijs: f 10,-.

K. Stuurup, *Themanummer Opbouwwerk en Gezondheid*, (MO no. 90, negende jaargang). Den Haag, 1990. Prijs: f 8,35 (excl. porto). Ook te bestellen bij het WOZON.

G.J. Kok en L.V. Jonkers-Kuiper, *Lokale gezondheidsinitiatieven*. Assen/Maastricht 1991. Van Gorcum, prijs: f 12,50 (excl. porto).

L. Jonkers, *Professionals should be on the tap, not on the top*. Verslag van een studiereis. Utrecht, 1991. NIZW, prijs: f 10,-.

P. Slingerland, *Zweden en Finland, staten van verzorging*.

Verkenning van de zorg voor gezondheid en welzijn. Utrecht, 1990. NIZW, prijs: f 15,-.

G. Smid, L. Jonkers, *Lokale GVO, een geslaagd initiatief*. Utrecht, 1990. NIZW, prijs: f 15,-.

E. Verkaar, *Strategisch gedrag van kategoriale patiëntenorganisaties*. Utrecht, 1991. NIZW, prijs: f 39,90.

E. Wolff, P. Slingerland, *Primary health care ontleed. Een verkennende studie*. Utrecht, 1991. NIZW, prijs: f 20,-.

Producent: Hans Bosscher Producties
En morgen begin ik. Gezondheidsbevordering in Nederland. Utrecht, 1991. Video, duur: 25 minuten, VHS-kleur. NIZW, prijs: f 50,-.

Het samenlevingsplein. Ontwikkelingen op maatschappelijk en cultureel terrein. Mededelingen Opbouwwerk, nr. 99. Te bestellen bij: het Landelijk platform Opbouwwerk, Den Haag. Prijs: f 14,50.

Janine Cosijn, *Het gezonde steden project, achtergronden en praktijk*. S.I., 1992. Prijs: f 19,-.

Laurent J.G. van der Maesen, *Transformatie van de gezondheidszorg in Nederland tussen 1974 en 1987. Over de kosten en het geneeskundig paradigma gezien vanuit politiek-economische veronderstellingen*. Van Gorcum, Assen/Maastricht, 1987.

Evelyn de Leeuw, *Health Policy. An exploratory inquiry into the development of policy for the new public health in the Netherlands. (Proefschrift), Maastricht, 1989. (Bestellen bij Boekhandel de Tribune, Maastricht.)*

Mr. Dr. Joyce Hes e.a., *Sociale Vernieuwing en Opbouwwerk*. Den Haag, Dr. Gradus Hendriks-stichting, 1991. Prijs: f 17,50.

E. van Gilst, C. van Velzen, E. van der Hijden, *De vraag aan bod en vraag het 'aanbod. Een inventariserend onderzoek naar de vraag en het aanbod van 'zorg'voorzieningen in de regio noord van Rotterdam in het kader van de ontwikkeling van een*

Centrum voor Gezondheidszorg en Maatschappelijke Dienstverlening. Rapportnummer 88, GGD-Rotterdam e.o., afdeling Epidemiologie, 1991.

A.A.M. de Jonge, N.E.A. Giling, E.C.H. van Gilst, *Gezond en wel in Feijenoord*. Rapportnummer 73, GGD-Rotterdam e.o., afdeling Epidemiologie, 1990.

J. van den Boogaard e.a., *Op Weg. 2e voortgangsrapportage GGD Rotterdam*, november 1991.

Dr. Laurent J.G. van der Maesen, *Van visie naar actie*. Stuurgroep CGM Rotterdam-Noord, 1991.

Gezondheidsvoorlichting bij sociale achterstand. Verslag conferentie 7 en 8 maart 1991 Driekant Limburg. Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming (NCDB)

Lineke Jonkers e.a., *Beter in de buurt. Lokale gezondheidsbevordering in de praktijk*. Uitg. in het kader van het NIZW-project 'Gezonde wijken, samen werken aan gezondheid'. Utrecht, 1990.

Evelyn de Leeuw, *Gezonde steden. Lokale gezondheidsbevordering in theorie, politiek en praktijk*. Van Gorcum, Assen, 1991. Prijs: f 59,-.

Mededelingen Opbouwwerk (MO) Themanummer december 1989, no. 80. Te bestellen bij het Landelijk Platform Opbouwwerk, Prinsegracht 51, Den Haag. Prijs: f 8,25.

Doortje Kal, *Psychiatrie, opbouwwerk, samenleving*. Verslag werkconferentie 'Categorieel opbouwwerk in vier stadsdelen' 13 juni 1991, Amsterdam. Riagg centrum/oud-west Amsterdam.

Hetty Vlugg e.a., *Gezondheid en verarming. Lokale initiatieven in een breder perspectief*. NCDB Amsterdam, 1991.

Jaarverslag 1991 en Werkplan 1992 Steunpunt Netwerk Gezonde Steden, p/a GGD Eindhoven. ■

werkzoekenden. Het bespreekbaar maken van dit dilemma is om meerdere redenen dringend.

Ten eerste omdat de functioneel-ruimtelijke consequenties van de voorgenomen investeringsprogramma's uit de stedelijke vernieuwing steeds nadrukkelijker zichtbaar worden. Verder verloopt de stedelijke vormgeving en invulling tegenwoordig niet alleen parallel aan de maatschappelijke ontwikkeling, maar geeft deze hieraan als het ware op voorhand vorm.

Het begrip kwaliteit heeft daarbij een zodanig gespecificeerd karakter of absoluut karakter, dat het in een concrete situatie onder de huidige omstandigheden nauwelijks mogelijk is de nodige afwegingen te maken.

In de tweede plaats bestaan er flinke cultuurverschillen tussen de gemeenten en de bij publiek private samenwerkingsverbanden betrokken private organisaties. Zo benadrukken veel gemeenten het unieke karakter van een bepaald project. De private derden stellen niet zozeer de realisatie van dat enkele project voorop, maar verbinden hun optreden juist aan doelstellingen als het bedrijfsmatig uitoefenen van de projectontwikkeling en/of het behalen van een goed rendement.

Een derde aspect is het oordeel dat niet-direct betrokkenen over dergelijke projecten hebben. Veelvuldig aan de orde komende onderwerpen zijn: de omvangrijke bedragen, de grootschaligheid, de vormgeving, de lange periode van realisatie (inclusief de bijkomende ongemakken) en de (vermeende) aantasting van stedelijke ruimte.

Bredere strekking

Geredeneerd vanuit het gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid lijkt het er op dat er bij stedelijke vernieuwing sprake is van een proces met een beperkte doelstelling. Ruimtelijk tot die plaatsen waarvan wordt verondersteld dat ze toplokaties zijn c.q. worden, en inhoudelijk door de

eenzijdige gerichtheid op hoogwaardige arbeidsplaatsen. Omdat dergelijke projecten in tegenstelling tot de eerdere stadsvernieuwing ver van de mensen af staan, kunnen ze gemakkelijk leiden tot een verdergaande vervreemding ten opzichte van zowel de stad zelf, als de verantwoordelijke gemeentebestuurders.

In het verlengde hiervan is het van essentieel belang een goed inzicht te hebben in de zich snel wijzigende omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de planvorming en de realisatie van deze projecten. Zo leidt de vorming van de gemeenschappelijke markt in de EEG en de voortgaande internationalisering van het bedrijfsleven tot wijzigingen in de kernactiviteiten en verschuivingen in de vestigingsplaatsen van research en development en hoofdkantoren. Op nationale criteria gebaseerde verdelingen - stedelijke knooppunten, het regionale beleid en diverse subsidiestromen - zullen naar verwachting sterk aan belang inboeten. Het zijn juist dergelijke factoren die de nodige gevolgen hebben voor de maatschappelijke en financiële rendementen.

Tenslotte is de stedelijke samenleving ook zelf aan voortdurende veranderingen op sociaal-economisch en cultureel gebied onderhevig. Door de komst van diverse migranten versterkt het multiculturele karakter zich nog steeds. Individualisering, emanciperende tendenzen en demografische ontwikkelingen leiden tot voortdurende veranderingen in leefstijlen. Zowel afzonderlijk als in onderlinge combinatie leiden deze factoren voortdurend tot een toenemende complexiteit op de (groot)stedelijke arbeidsmarkt.

Tot besluit

Op het eerste gezicht lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de allesomvattende aandacht voor de stedelijke vernieuwing slechts leidt tot elitaire 'prestige' projecten en

een ongewenste vernauwing van het werkgelegenheidsbeleid. Dit terwijl een dergelijk beleid, in actieve vorm, juist via een waaier van op elkaar afgestemde maatregelen het ontstaan en behoud van loonvormende arbeidsplaatsen moet stimuleren, om zodoende het nodige perspectief te kunnen bieden voor alle onderscheiden groeperingen op de arbeidsmarkt.

Het grote gevaar van deze redenering ligt in het op voorhand veroordelen van de vermeende eenzijdigheid van de stedelijke vernieuwing. Het is van levensbelang dat, juist nu een aantal projecten steeds duidelijker vorm begint te krijgen, het marktgerichte karakter van het gemeentelijk beleid niet verloren gaat.

Wel zal het stedelijk vernieuwingsbeleid selectiever dienen te worden, zowel met betrekking tot het aantal te ontwikkelen toplokaties, als de daaraan te geven specificaties.

Tevens zal via het instrumentarium van de bestuurlijke vernieuwing (bijvoorbeeld het referendum) en uitgevoerde economische effectrapportages, de betrokkenheid van de bevolking bij de planvorming worden versterkt en de betekenis voor de stedelijke arbeidsmarkt worden verduidelijkt.

Een verdergaande tweedeling in de stedelijke samenleving kan echter niet uitsluitend worden voorkomen door middel van de 'aanjaag'functie van de stedelijke vernieuwing. Het is, gezien de divergerende tendenzen in de (groot)stedelijke samenleving, meer dan ooit noodzakelijk om de herstructurering van de stedelijke ruimte in de oude woonwijken, opnieuw, ter hand te nemen.evens zal in het kader van de sociale vernieuwing een integratie van de sociale, culturele, economische en ruimtelijke componenten van diverse "minder aansprekende" beleidsterreinen moeten worden nagestreefd om naar vermogen een evenwichtige werkgelegenheidsontwikkeling over de gehele bandbreedte tot stand te helpen brengen.

Publiek Private samenwerking

- de inbreng van bewoners als succesfactor en noodzakelijke voorwaarde. Een recensie van "De markt van welzijn en profijt", een NIZW- uitgave.

door Niesco Dubbelboer, afd. Bestuurscontacten A'dam en St. Agora

Literatuur

Hilterman, F. Stedelijke vernieuwing geen garantie voor lagere werkloosheid. In B&G 1991/9, p. 10-14.

Knaap, G.A. v.d. en L. v.d. Laan (1991), Stedelijke vernieuwing: onderwerpen voor onderzoek, PRO-voorstudie 31, Den Haag.

Millen, DH (1989), Planvorming van de stad in het jaar 2001. In Stedelijke planning in perspectief, p. 1-24. H. Voogd (red.) Groningen: Geopers.

Stijnenbosch, M.H. en R.I. de Vries, Lokale initiatieven in Nederland, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Projectnr. 2351, Den Haag, 1989.

Terpstra, P.R.A., Gemeentelijk Werkgelegenheidsbeleid; Proefschrift, GIRUG-reeks 37, Groningen, 1986.

Terpstra, P.R.A. en J. Wouters, Gemeentelijke beleidsvoornemens voor werkgelegenheid en economische activiteiten in de periode 1990-1994. In Bestuur, maandblad voor overheidskunde 1990,11, p. 307-313.

Terpstra, P.R.A., Sociaal economische betekenis van stedelijke vernieuwing: enkele achtergronden. Paper seminar "De stad vernieuwd!, Is de stad vernieuwd?", p. 16, 1991.

Vocht, C. de, Stedelijke vernieuwing: een bijdrage aan de post-industriële samenleving? In Eurostad 1990/1, p.20-24.

(Dit artikel is met toestemming overgenomen uit: *Stedebouw en Volkshuisvesting*, 1992, nummer 2. ■

In het boek "De markt van welzijn en profijt" van de NIZW-medewerker Chris Veldhuysen staan inspirerende voorbeelden van projecten waar bewoners en gebruikers een duidelijke inbreng hebben bij publiek-private samenwerkingsverbanden. Hoewel het boek geschreven is voor welzijnswerkers levert het ook interessant en inspirerend materiaal voor bewoners. Zij kunnen zinvolle ideeën opdoen bij het nemen van initiatieven die tot doel hebben om maatschappelijk waardevolle doelstellingen te realiseren in hun wijk stad of dorp.

Drie cases worden behandeld. De meeste aandacht wordt besteed aan Deventer, waar in de loop van 1988 door een aantal bewoners en welzijnsinstellingen op een nieuwe manier initiatieven zijn genomen. De 'social return'-aanpak bij de Kop van Zuid in Rotterdam en de Buurt Ontwikkelingsmaatschappij bij de IJ-oeveren in Amsterdam zijn de andere twee minder gedetailleerd uitgewerkte voorbeelden. Veldhuysen probeert een vergelijking te maken tussen het kleinschalige (Deventer) en grootschalige PPS-projecten (Rotterdam en Amsterdam). Maar dit komt door de ongelijke aandacht en natuurlijk ook door de inhoudelijk verschillende aanpak, niet helemaal uit de verf. Desalniettemin biedt het een heldere analyse van succesfactoren bij stedelijke vernieuwingsprojecten; met name van Deventer kan men veel opsteken.

Publiek Private Samenwerking (PPS) is een verzamelbegrip geworden voor al die projecten waar een (gemeentelijke) overheid samen met financiers (beleggers en ontwikkelaars) oude terreinen of gebouwen nieuw leven tracht in te blazen (revitaliseren). De overheid stelt de grond beschikbaar en de financiers investeren marktconform in de nieuwbouw van kantoren, woningen, voorzieningen en een aantrekkelijke openbare ruimte. De samenwerking, die over vele jaren heen gaat, wordt vastgelegd in een intentie-overeenkomst en later in een contract. De positie van bewoners en gebruikers is daarbij niet geregeld. De overheid pretendeert het algemeen belang te vertegenwoordigen en er natuurlijk

geen politicus die zegt dat zo'n stedelijk vernieuwingsproject - hoe grootschalig en pretentief ook - wel eens slecht zou kunnen zijn voor de stad in haar geheel. Toch nemen veel bewonersorganisaties dat niet. Zij wensen betrokken te worden bij de ontwikkelingen, die van grote invloed zijn op hun wijk en het is dan ook niet vreemd dat welzijnsinstanties proberen om hierover harde afspraken te maken. In Deventer en Rotterdam lukt dit het best. Stedelijke en economische vernieuwing koppelt men aan de sociale vernieuwing: elke investering moet naast een economisch ook een maatschappelijk rendement hebben. In Amsterdam is dit inzicht wat marginaal aanwezig (AKRO-consult doet op dit moment een onderzoek naar werkgelegenheidspotenties, waarbij men opmerkt dat des te 'hogere' er in de markt wordt ontwikkeld er meer werkgelegenheid voor laaggeschoolden ontstaat).

Een belangrijke opmerking in het boek is afkomstig uit Amerika. De tegenstelling overheid en privaat kapitaal is nu vervangen door de tegenstelling tussen die delen van het publieke apparaat die gezond en krachtig zijn (EZ en RO) en privaat topkapitaal aan de ene kant versus de zwakkere delen van de overheid (SOZA) en zwakkere private maatschappij (al dan niet werkloze bewoners en kleine gebruikers). In Amerika en Canada is deze tegenstelling scherper dan in Nederland, maar de tendentie tekent zich af in de verschuiving van "Bouwen voor de buurt" naar "Bouwen voor de markt".

Bewoner, de lachende derde tussen private en publieke partijen?
(foto: Kors van Bennekom)

Welzijnswerkers kunnen een belangrijke rol spelen in het organiseren van oplossingen voor bestaande problemen aan de zwakke kant van de samenleving. Veldhuysen houdt dan ook een pleidooi voor een versterking van deze rol, die echter wel nieuwe strategieën vergt. Bij het lezen valt op hoe belangrijk het informele is. Een dilemma waar het boek zich overigens niet aan kan onttrekken ligt in het trachten vast te leggen van de succesfactoren waardoor het flexibele en informele gereguleerd wordt (10 stappen tot succes). Gewaakt moet echter worden voor het institutionaliseren van processen, met het gevaar voor nieuwe machtsposities en strakke bevoegdheden. Een goed middel daartegen is het steeds maar weer de vraag stellen of de doelstellingen gehaald worden. Iets wat bij de 'social return'-aanpak van Rotterdam gedaan wordt en waaraan bijvoorbeeld arbeidsburo's een puntje kunnen zuigen (met hun groot apparaat bemiddelen ze maar een fractie van de arbeidsmarkt). Een nieuwe strategie voor de welzijnswerker is die van de makelaar. Hij/zij bouwt netwerken op, zorgt dat er initiatiefnemers van verschil-

lende partijen (met name van werkgeverszijde) om de tafel zitten en formuleert de vragen en problemen en vervolgens de gewenste oplossingen.

Sterk ligt de nadruk op de aanpak van onderop: een bottom-up-proces waarbij de betrokkenheid van bewoners en gebruikers gegarandeerd is. Het is ook het grote verschil tussen kleinschalige projecten met een PPS-karakter en de groot-schalige. Het is het Deventer-model versus het Amsterdam IJ-oevermodel. In Deventer hebben welzijnswerkers een belangrijke rol gespeeld bij het opstarten van initiatieven in samenwerking met het plaatselijk bedrijfsleven en bewoners/gebruikers. Een met sluiting bedreigd zwembad en een verloederd park vormen voor bewoners redenen om aan de bel te trekken en te proberen deze plekken met een stedelijke functie nieuw leven in te blazen. In Amsterdam (en ook in Rotterdam, maar daar weer anders) vormen grote braakliggende terreinen met verloren gegane functies vlak bij het centrum het uitgangspunt voor grootscheepse revitaliseringsplannen. Daar kwamen de plannen uit gemeentelijke koker, terwijl in

Deventer de bewoners initiatiefnemers waren. Chris Veldhuysen vindt dat welzijnswerkers de belangrijke rol van makelaar moeten spelen in dit soort processen. Ik kan mij echter niet aan de indruk onttrekken dat idealiter het bij uitstek de taak van de politicus zou moeten zijn om partijen bij elkaar te brengen en daarin stimulerend op te treden. Opvallend is dan ook het ontbreken van de politiek in de beschreven cases. In de initiatief-fase van een kleinschalig PPS-project zijn het de welzijnswerkers en de bewoners die de signalen oppikken en er iets mee willen. Zij leggen ook de contacten en trachten een netwerk op te zetten. Zelfs in dit netwerk opereren nog geen politici. Pas in de voorbereidings-fase wordt de politiek geconfronteerd met de problemen en de gewenste oplossingen (inclusief financiële onderbouwing). Dit geeft de geïsoleerde positie van de politiek goed weer. In Deventer heeft de gemeente wel de ruimte gegeven, zo ook in Rotterdam (5 miljoen voor Social Return). In Amsterdam is de medewerking relatief gering te noemen (een ton voor de BOM). De veranderende rol voor de welzijnswerker is het best te omschrijven als die van een pragmatisch entrepreneur. Zij zoeken geïnspireerd naar mogelijkheden voor bestaande problemen dwars door verkokerde belangen en gevestigde posities. Een behoeftenenquête onder het Deventer bedrijfsleven en het daarna opsporen van werknemers (via Turkse voetbalvereniging) leverde een vele malen beter resultaat op dan via de gereguleerde kanalen van het arbeidsburo. Uit alles blijkt dat noch de overheid in hoedanigheid van gemeente als ook arbeidsburo's, noch het bedrijfsleven in staat zijn om zelfstandig goede aansluiting te vinden bij de bestaande problemen. In dit vacuüm worden als vanzelf bewoners en gebruikers gezogen ten-einde zaken aan te pakken. Echt succesvol kunnen deze zaken pas

Drempelbedrag en gemeentelijk minimabeleid

zijn wanneer genoemde instanties de soepelheid en een gezond pragmatisme hebben om niet verkokerd of verstand ruimte te bieden aan de initiatieven, soms in de financiële sfeer, soms in de procedurele. Aangehaakt moet worden bij wat er aan potenties meningen en wensen aanwezig is. Het relatieve succes van de social return in Rotterdam hangt van ditzelfde principe af.

In het laatste hoofdstuk wordt een link gelegd tussen de (kleinschalige) PPS-constructies en de stadsvernieuwing, omdat sociale vernieuwing bottom-up is en daarmee goed aansluit bij PPS met inbreng van een derde partner.

Een andere link die gelegd kan worden (edoch in het boek niet gelegd wordt) is die met de politieke vernieuwing. Wanneer de politiek zich blijft focussen op de 'city-marketing' en het allure-denken met bijbehorende 'glossy' brochures (wat goed valt bij art-directors en bedrijfsmarketeers, maar de gemiddelde bewoner volstrekt niet aanspreekt), waarbij in de marge nog het algemene jwerkloosheidsprobleem wordt genoemd, zullen de PPS-projecten nooit een maatschappelijk draagvlak krijgen.

Het is verheugend dat het NIZW de komende jaren meer aandacht wil geven aan het ondersteunen van projecten en initiatieven van onderop. De waarde van hun goed leesbare publicatie ligt dan ook duidelijk in het onder de aandacht brengen van de synergie die kan ontstaan tussen bewoners, overheid en bedrijfsleven, met welzijnswerkers als makelaars. Sociale en economische vernieuwing kunnen dan in deze post-marxistische tijd pragmatisch hand in hand gaan. ■

Een ingezonden brief

Hieronder wordt een brief afgedrukt die is gericht aan het Ministerie van SoZaWe, (met name aan dhr. Bert de Vries en mw. Elske ter Veld) en aan de Tweede Kamercommissie voor Sociale Zaken in Den Haag. Afzenders zijn vertegenwoordigers van het Landelijk Steunpunt Vrouwen en de Bijstand. Zij reageren hiermee op het feit dat Elske ter Veld een beleidsnotitie voorbereidt aangaande *Drempelbedrag en Bijzondere Bijstand*. De afzenders ontvangen gaarne ondersteunende reacties, in de vorm van kopieën van uw protestbrieven gericht aan het ministerie van SoZaWe. (Het is namelijk zo, dat de staatssecretaris het in de bijzondere bijstand geldende drempelbedrag ook van toepassing wil laten zijn op het gemeentelijk minimabeleid. Het drempelbedrag is een bedrag op jaarbasis, dat door de cliënt zelf moet worden besteed aan bijzondere kosten. Gemeenten hebben dan niet meer de mogelijkheid bijstand te verlenen zonder toepassing van het drempelbedrag. De VNG heeft hier al kritisch op gereageerd, red.)

Geachte dames en heren,
De bijzondere bijstand is 'gedecentraliseerd'. Door het gemeentelijk minimabeleid en de bijzondere bijstand in elkaar te schuiven, wordt pas echt een nieuwe drempel opgeworpen voor gemeenten en niet in de laatste plaats voor de cliënt.

- Kunnen gemeenten nu wel of niet een eigen minimabeleid voeren?
 - Kunnen gemeenten nu wel of niet aan mensen met een minimuminkomen/uitkering (en hun kinderen) een aanbod doen om ze te doen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer?
- Wij denken hierbij aan bijvoorbeeld:
- schoolreisjes (zonder stigmatisering);
 - abonnement op de Openbare Bibliotheek;

- telefoonabonnement;
- omroepbijdrage;
- krant of tijdschrift;
- sport en theater;
- openbaar vervoer.

Door de opgelopen achterstand van circa 12% ten gevolge van bevriezing van de uitkeringen en niet-doorberekening van de prijscompensatie in het verleden, is de zogenaamde reserveringsnorm in de bijstand allang wegbezuinigd. U kunt dan ook niet blijven spreken van een reserveringsruimte.

Door in te grijpen in het gemeentelijk minimabeleid eigent u zich het bedrag toe, dat gemeenten - eigenaar beweging - voor hun burgers willen besteden ten behoeve van deelname aan het maatschappelijk verkeer. Waar blijft de gemeentelijke beleidsvrijheid?

De bijzondere bijstand is uitgebreid tot ook andere groepen; AOW'ers en gehandicapten. Prima, dat ook andere mensen met een minimuminkomen er gebruik van kunnen maken (echter de spoeling wordt zo wel dun voor de oorspronkelijke doelgroep).

Deelname aan het maatschappelijk verkeer bestaat niet alleen uit de betaalde arbeidsmarkt. Individueel maatwerk is ook mogelijk als gemeenten de vrijheid krijgen om zelf al of niet in individuele gevallen het drempelbedrag toe te passen. Wij doen een dringend beroep op u om gemeenten de beleidsvrijheid te hergeven om in individuele gevallen het drempelbedrag al of niet toe te passen ten behoeve van deelname aan het maatschappelijk verkeer en zodoende burger in een minimale inkomenspositie betrokken te houden bij de samenleving. (Sociale Vernieuwing!)

Namens het Landelijk Steunpunt Vrouwen en de Bijstand,
Ria Dijkstra en Mar Sprong
Europalaan 276, 3526 KS Utrecht,
tel. 030-899793.

Het adres van het ministerie van SoZaWe is: Postbus 90801, 2509 LV Den Haag. ■

De GSD op weg naar 2000

Veel sociale diensten besteden al aandacht aan de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar betaald werk. Op deze vorm van begeleiding zal meer nadruk komen te liggen bij de herinrichting van de Algemene Bijstandswet waarvoor onlangs een voorstel bij de Tweede kamer is ingediend. Gemeentelijke sociale diensten verwachten weinig problemen bij de herinrichting van deze wet.

Dit blijkt uit een onderzoek bij 13 sociale diensten naar de vraag hoe zij inspelen op nieuwe ontwikkelingen. De onderzochte diensten houden zich alle reeds bezig met deze nieuwe ontwikkelingen. Het onderzoek werd uitgevoerd door het IVA, Instituut voor sociaal wetenschappelijk onderzoek van de Katholieke Universiteit Brabant. Staatssecretaris Ter Veld heeft het rapport met de onderzoeksresultaten, getiteld *De GSD op weg naar 2000*, toegezonden aan het parlement.

De afgelopen jaren hebben zich belangrijke verschuivingen voorgedaan in het cliëntenbestand van de sociale diensten. Door de verbeterde economische situatie is het aantal uitkeringsgerechtigden gedaald. De groep die langdurig op een uitkering is aangewezen, werd echter groter. Bovendien kregen de sociale diensten te maken met maatschappelijke ontwikkelingen en met gewijzigde wet- en regelgeving. Door deze veranderingen hebben de onderzochte diensten activiteiten ontwikkeld om het verstrekken van uitkeringen onderdeel te maken van hun totale takenpakket. Trefwoorden hierbij zijn: verzakelijking en samenwerking. Uit het rapport blijkt dat de onderzochte sociale diensten bij het toekennen van uitkeringen verbeteringen hebben kunnen doorvoeren. Taken en verantwoordelijkheden van medewerkers zijn beter afgebakend en toebedeeld. In gemeenten waar cliënten een vaste contactpersoon kregen, is de toegankelijkheid van de sociale dienst voor hen toegenomen.

Doordat het uitkeringsproces efficiënter verloopt, komt tijd beschikbaar voor de begeleiding van mensen naar betaald werk. Alle onderzochte sociale diensten houden zich hiermee ook bezig. De manier waarop dit gebeurt, varieert van gemeente tot gemeente. Sommige diensten verwijzen alleen naar andere organisaties, terwijl andere samenwerken met het arbeidsbureau of de gemeentelijke Jeugdwerkgarantieorganisatie. Bij de herinrichting van de Algemene Bijstandswet wordt de begeleiding naar werk wettelijk geregeld. De onderzochte sociale diensten voeren deze activiteiten nu al uit en verwachten dan ook weinig problemen bij de invoering van de nieuwe wet.

Ook de kwaliteit van de dienstverlening aan de cliënt heeft de afgelopen jaren meer aandacht gekregen. De onderzochte sociale diensten werken aan een cliëntgerichte benadering. In een aantal gevallen wordt de dienstverlening dichter bij de burger gebracht. De onderzoekers noemen als voorbeeld het zogeheten wijkservicebureau. Uitkeringsgerechtigden hoeven voor verschillende zaken niet naar het kantoor van de sociale dienst, maar kunnen terecht bij een bureau in de buurt.

De onderzoekers verwachten dat fraudepreventie en -bestrijding onderdeel zullen worden van het normale werk bij de gemeentelijke sociale dienst. De bijstandsmatenschappelijk werkers zullen zich meer bewust worden van de mogelijkheden om fraude te signaleren en te voorkomen.

Uit het rapport blijkt dat gemeenten vooraf gegevens controleren om onterechte toekenning van uitkeringen te voorkomen en cliënten intensiever dan voorheen voorlichten over hun rechten en plichten met het doel fraude te voorkomen. Het onderzoek werd uitgevoerd in Alkmaar, Assen, Cuijk, Delft, Delfzijl, Deurne, Groningen, Haarlem, Heerenveen, Den Bosch, Hilversum, Ridderkerk en Rotterdam.

Het rapport is te bestellen bij de boekhandel en bij VUGA Uitgeverij, postbus 16400, 2500 BK Den Haag, tel. 070-3614011. Het rapport "De GSD op weg naar 2000" kost f 25,50, ISBN 90 5250 401 6.

Software Nibud

De versies 1992 van de Nibud Budgetdiskette en de Schuldregulingsdiskette zijn sinds kort verkrijgbaar. De budgetdiskette is een hulpmiddel voor alle eerstelijnswerkers die te maken krijgen met financiële vragen van cliënten als: zijn de woonlasten van de mij aangeboden huurwoning door mij nog wel op te brengen, heb ik recht op huursubsidie of een tegemoetkoming studiekosten, wat zijn de consequenties nu mijn partner is gestopt met werken, kan ik met mijn inkomen zelfstandig gaan wonen? Met behulp van de diskette kunnen inkomsten en uitgaven van een huishouden snel en volledig in beeld worden gebracht.

De schuldenregulingsdiskette is een uitbreiding van de budgetdiskette met een onderdeel "schuldschikking". De diskette is er speciaal voor degenen die zich met schuldschikking bezighouden. Met dit programma kunnen de schulden geïnventariseerd worden en berekeningen worden gemaakt ten aanzien van de aflossingscapaciteit en het aanbod aan de schuldeisers.

De budgetdiskette kost f 250,-, de schuldschikkingdiskette f 375,-. De diskettes kunnen worden besteld door overmaking van het juiste bedrag op postbankrekening 368700 t.n.v. Nibud, Den Haag, o.v.v. budgetdiskette of schuldschikkingdiskette. De diskettes kunnen in het formaat 5 1/4 en 3 1/2 inch worden geleverd. Voor meer informatie kan men bellen naar het Nibud, tel. 070-3467527.

LSA Conferentie: de banenpool werkt

Sinds januari 1991 zijn ruim 6000 nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan in het kader van de banenpool. Langdurig werklozen, zonder perspectief op reguliere arbeid, hebben de kans gegrepen om via de banenpool alsnog aan de slag te komen.

Nieuwe, additionele banen zijn ontstaan in tal van sectoren, zoals onderwijs, welzijn, wijk- en milieubeheer.

Het kabinet Lubbers-Kok presenteerde de banenpool als een van de belangrijkste instrumenten voor de sociale vernieuwing. Onbenuut arbeidspotentieel zou door middel van terugploegen van uitkeringen ingezet worden in nieuwe banen in maatschappelijk nuttige functies.

Experimenten in Rotterdam, Nijmegen en Dordrecht hebben laten zien dat het kan. In april 1990 organiseerde het LSA hierover een geslaagde conferentie. Twee jaar na dato staat de banenpool opnieuw centraal.

Wat betekent de banenpool voor sociale vernieuwing? Zijn er echt nieuwe banen in wijken en dorpen gecreëerd, of zijn er alleen extra hulpcongiërges op scholen en buurthuizen aangesteld? Is er sprake van verdringing van bestaand of ander additioneel werk? Zijn de werknemers in de banenpool wel goed af met hun baan tegen het minimumloon, zonder scholing en doorstroom-perspectief? Zijn de criteria zorgvuldig gehanteerd en is de regeling niet veel te ingewikkeld? Op 11 juni komen deze zaken aan bod op de conferentie die het LSA organiseert onder de titel 'De Banenpool werkt'. Staatssecretaris Ter Veld opent de conferentie met een toespraak over het beleid inzake de banenpool. De ervaringen met de banenpool staan centraal in een algemene inleiding en in vier workshops waarin creatieve projecten worden gepresenteerd. Ingegaan wordt op knelpunten en mogelijke oplossingen. 's Middags staat een forumdiscussie op het programma rond de vraag hoe de banenpool een grotere bijdrage kan leveren aan

de integrale aanpak van achterstandssituaties. Stellingen en aanbevelingen die in de workshops besproken zijn, worden aan het politieke forum voorgelegd.

De conferentie is bedoeld voor medewerkers van uitvoeringsorganisaties (gemeente, GAB), ambtenaren, bestuurders, medewerkers projectbureaus sociale vernieuwing, opbouw- en welzijnswerkers en buurtkaders. Doel is informatieoverdracht, uitwisseling van ervaringen en het opstellen van aanbevelingen. De organisatoren gaan uit van een actieve inzet van deelnemers en het aantal is daarom beperkt tot 150 personen. Inschrijving gebeurt op volgorde van aanmelding.

De conferentie wordt gehouden op donderdag 11 juni 1992 in zalencentrum Vredenburg te Utrecht. Kosten: f 110, incl. lunch en reader. Voor aanmeldingsformulieren en nadere informatie kan men terecht bij het LSA, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, tel. 070-3804431. ■

Makkelijk zat?!

Medio mei verschijnt de nieuwe NCV-uitgave *Makkelijk zat? Zin en onzin van automatisering in het vrijwilligerswerk*. Het boek is bestemd voor absolute beginners op het terrein van automatisering, maar ook degenen die er al een tijdje mee bezig zijn kunnen er hun voordeel mee doen. Intermediären en ondersteuningsorganisaties kunnen het boek gebruiken bij hun voorlichting aan vrijwilligersorganisaties.

Aan het vrijwilligerswerk worden in deze tijd steeds hogere eisen gesteld als het gaat om efficiëntie en kwaliteit.

Automatisering kan een middel zijn om op termijn sneller te werken en zo tijd vrij te maken voor andere zaken. De indruk bestaat dat het vrijwilligerswerk in dit opzicht achterloopt bij het "professionele circuit". De bedoeling van deze nieuwe uitgave is dan ook om enerzijds de drempel voor vrijwilligersorganisaties richting automatisering te verlagen, en hen anderzijds te wapenen tegen al te enthousiaste verkooppraatjes en hoge verwachtingen.

Makkelijk zat?! leidt de lezer stap voor stap door de ingewikkelde materie van het automatiseren. Van de vraag naar het waarom van automatisering naar het moment dat besloten wordt dat het voor de eigen organisatie al dan niet zinvol is eraan te beginnen. Van een heldere uitleg over computers en programma's naar richtlijnen over wat men het beste kan aanschaffen. Van tips bij de invoering tot een verklarende woordenlijst en nuttige adressen.

Ruim 90 pagina's tekst met duidelijke voorbeelden, foto's, illustraties en overzichtelijke werktekeningen voor de prijs van f 20,-. De uitgave is te bestellen bij Nederlands Centrum Vrijwilligerswerk, Postbus 2877, 3500 GW Utrecht. ■

Het jongerenwerk en de nieuwe zakelijkheid

door Alex Leenders, Sector Jeugd NIZW

Uit onderzoek naar gezondheid en werkbeleving blijkt dat jeugd en vormingswerkers het grootste risico lopen om overspannen te worden. Het voortdurend inspelen op onverwachte situaties geeft een grote werkbelasting. Het werk heeft een negatieve invloed op het privéleven, de beloning is onder de maat en vooral vrouwelijke beroepskrachten ervaren een sterke onderwaardering. Het jeugdwerker-zijn is beslist geen sinecure. Tegen deze achtergrond is het gebruik geworden om in crisistermen over het jongerenwerk te praten. Over het jongerenwerk wordt gesproken in termen van ondergang en verdoemenis. Het jongerenwerk wordt vergeleken met een zinkend schip of met een vliegtuig dat rond taxied, maar niet de lucht in komt.

Deze manier van denken houdt op den duur echter verandering buiten de deur, reproduceert vooroordelen en houdt het zicht op vernieuwingen in het werk tegen. Er is ook veel in beweging. Hieronder zet ik enkele waarnemingen, ervaringen en gedachten over het jongerenwerk bijeen. Mijn vertrekpunt is dat er op dit moment mogelijkheden liggen om het jeugdwerk verder te professionaliseren.¹⁾ Eerst besteed ik aandacht aan veranderingen in de beroepspraktijk, daarna stel ik de organisatie van het jongerenwerk aan de orde om tenslotte uit te komen bij het samenspel tussen gemeente en het jongerenwerk.

Dilemma

Het verlamme dilemma: kiezen voor je doelgroep of je aanpassen aan de maatschappij schijnt in het jongerenwerk overwonnen te zijn.²⁾ Met enige gretigheid zie ik jongerenwerkers zich als intermediair afficeren. Een sterke betrokkenheid bij de doelgroep voelde in het verleden wel goed aan maar had ook zijn beperkende kanten. Je ging al gauw in je denken en doen lijken op de doelgroep en daarmee hield de mogelijkheid om echt voor hen van betekenis te zijn al gauw op. Voor de buitenwacht werd je bovendien ondergebracht bij het kamp waar geen zaken mee te doen viel. Het grote voordeel van de intermediaire positie is de brugfunctie tussen de behoeften, vragen en

verlangens van de klant en de eisen van de maatschappij. Het geeft de mogelijkheid om naar twee kanten te kijken: zowel naar de maatschappij als naar de jeugd. Bovendien geeft zo'n positie ruimte voor reflexie over de eigen positie en de mogelijkheid tot nadenken over de methodiek. Hoe meer de intermediaire positie van jongerenwerkers gehonoreerd zal worden, hoe minder met de subsidiegevers over de eigen plek gestreden hoeft te worden. Daarbij geldt als voorwaarde, dat een professionele organisatie een eigen beleidsruimte om te functioneren nodig heeft.

Naar hardere structuren

Waar onduidelijkheid over de juiste aanpak bestaat, neemt de chaos toe. Het jongerenwerk is de afgelopen jaren al experimenterend naar vele kanten uitgewaaierd. Er bestaan nu vele werksoorten, die ieder voor zich een claim hebben gelegd op een specifieke aanpak van de doelgroep: randgroepwerkers, meidenwerkers, alloctonenwerkers, kinderwerkers, tienerwerkers etc. Nog verwarrender is dat andere departementen (naast het departement van WVC) grote delen van het jongerenwerk ondergebracht hebben in een eigen invloedssfeer, maar dat geen jongerenwerk meer noemen. Onder de vele honderden miljoenen die Justitie aan de experi-

menten 'veel voorkomende criminaliteit' besteedt gaat een aanzienlijk deel naar jongerenwerkactiviteiten. Ook de werkzaamheden binnen het kader van de alternatieve strafverlening aan jeugdigen zou ik jongerenwerk binnen een structureel jasje willen noemen.

Verspreiding van ideeën

De versnippering heeft niet alleen maar negatief uitgepakt. Vele zaken die al werkende met moeilijke jongeren ontdekt zijn, blijken nu tot het gedachtegoed van menige overheidsinstantie te behoren. Bijvoorbeeld het ogenschijnlijk simpele idee, dat voor beïnvloeding van gedrag of preventie eerst het leggen van contact of het geven van steun aan de doelgroep nodig is. Verder is gebleken dat de methodiek van het omgaan met jeugdigen zeer goed op allerlei andere plekken inzetbaar is, getuige het enthousiasme waarmee instellingen als arbeidsbureau en reclassering de methodiek van het jongerenwerk in hun eigen werkwijze incorporeren. Hier en daar klinken geluiden op om niet langer de nadruk te leggen op de verschillen in soorten jongerenwerk, maar de overeenkomst in methodiek als samenbindende component naar voren te schuiven.³⁾ Deze gedachte opent voor het jongerenwerk een nieuwe horizon. De plaats waar het werk wordt uitgevoerd, of voor welke doelgroep is vanuit deze optiek minder belangrijk. Jongerenwerk als werksoort houdt op te bestaan, maar jongerenwerk als methodiek komt daarvoor in de plaats. Dat betekent dat jongerenwerk overal kan worden uitgevoerd, binnen bureaucratische structuren zoals gemeenten maar ook binnen bedrijven of instanties. De vergelijking met het maatschappelijk werk dringt zich op. Wat te denken van de bedrijfsjongerenwerker? Of de bijstandsjugdwerker? Of van de wonigbouwjeugdwerker? Ook hier geldt: een dergelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als het

jongerenwerk als professioneel werk wordt erkend. Een erkenning wordt eerder bereikt als het werk een sterke organisatorische basis kan vinden.

Inhoud en organisatie

Het werken met jeugdigen lijkt eenvoudig. Iedereen heeft er verstand van, want iedereen gaat wel met jeugdigen om. Het is werk dat je er even bij doet. Vroeger was vooral het gebouw belangrijk. Maar die nieuwe accommodaties zijn er nu of komen binnen afzienbare tijd. Nu het werk minder binnen de vier muren van het centrum plaatsvindt, maar temidden van de lokale samenleving is gesitueerd, wordt de organisatie van het werk belangrijk. Hoe kan je de professionele principes van het werk uitdragen? En vooral hoe kan je ze beschermen tegen al te gemakkelijke inbreuken bij reorganisaties en bezuinigingen? De huidige vragen liggen nu meer op punten van sturing van de activiteiten en het verkrijgen van een maatschappelijk draagvlak binnen de gemeente.⁹

Het inzicht begint post te vatten dat de inhoud en de organisatie van het jongerenwerk keerszijde zijn van een en dezelfde medaille. Aan welke eisen dient een moderne jongerenwerkorganisatie te voldoen? Laten we deze keer niet de oude weg bewandelen door de eisen van de doelgroep als uitgangspunt te nemen. Het kan verfrissend werken om naar de inhoud van het werk te kijken vanuit de eisen die het werk aan de professional - de jongerenwerker - stelt.

Mintzberg is de naam van een auteur, die onderzoek heeft gedaan naar verschillende typen van organisaties. Hij onderscheidt op basis van veel empirisch materiaal vijf basisconfiguraties, ideaaltypen waartoe veel organisaties zijn te herleiden en die een specifieke combinatie van factoren bevatten.¹⁰

Het zijn:

- De simpele structuur: gecentraliseerd, informeel, vaak in de pioniersfase. Denk aan een startend bedrijf waarin de directeur en zijn medewerkers alle taken uitvoeren.
- De professionele bureaucratie: gespecialiseerd, gedecentraliseerd, een complexe maar stabiele omgeving. Het voorbeeld van zo'n organisatie is een maatschappelijk werkororganisatie, een universiteit of een maatschap van advocaten.
- De machinebureaucratie: sterk geformaliseerd, beperkte decentralisatie, een eenvoudige en stabiele omgeving. Dit zijn vooral de organisaties die we fabrieken noemen, met machines die het werk verrichten.
- De divisie-organisatie: sterk marktgericht, controle op output. Dit zijn vaak handelsorganisaties, die vanuit een centraal punt (de moederorganisatie) op verkoopdoelen worden gesteld.
- De adhoc-ratie: gedecentraliseerd, hoogwaardige technologie, een complexe en dynamische omgeving. Het voorbeeld hierbij zijn de computer- en organisatieadviesbedrijven.

Uitgaande van deze vijf basisconfiguraties van organisaties kan men verschillende stijlen van werken en verschillen in leidinggeven ontdekken.

In een fabriek wordt veel gewerkt met direct toezicht en een voortdurende kwaliteitscontrole. In een professionele bureaucratie is zelfsturing en zelfregulering in een team van beroepsgenoten een opvallend organisatie-kenmerk.

Is de modale jongerenwerkorganisatie te vergelijken met wat Mintzberg een 'professional bureaucracy' noemt?

Dat hangt ervan af. Volgens Mintzberg heeft dat type van organisatie

de volgende kenmerken:

- standaardisatie van methodieken
- beroepsstandaarden
- de macht van de expertise.¹¹

Het jongerenwerk kent een bepaalde standaardisatie - al zullen vele beroepsbeoefenaren dat zelf niet zo ervaren. Steeds terugkerend is het contact met groepen, voor wie je een aanbod doet. Hoewel de groepen verschillen lijkt het aanbod qua vorm sterk op elkaar. Op wat meer afstand is wel degelijk sprake van standaardisatie.

De professionele organisatie werkt vervolgens zo:

- buiten liggen mogelijkheden en kansen om het werk uit te voeren;
- binnen liggen 'antwoorden' klaar.

Bakkers zien - professioneel gesproken - vooral mensen die brood en gebak eten, dokters zien om hen heen uitsluitend ziekten en patinten, en jongerenwerkers zien bij uitstek opgroeiende jongeren. De jongerenwerkinstelling onderscheidt daarin doelgroepen ofwel jongeren 'in soorten en maten'. Binnen de jongerenwerkinstelling werken hoogopgeleide professionals, die hun kennis en kunde over het werken met jongeren klaar hebben liggen.

De belangrijkste taak die volgens Mintzberg een professionele bureaucratie moet vervullen is steeds de kennis en kunde die binnenskamers aanwezig is, op maat aanwenden voor geselecteerde doelgroepen. Simpel maar doeltreffend.

De taak van de jongerenwerker als professional is dan verder kinderspel:

- de behoeften van de cliënten categoriseren;
- een klaarliggend standaardprogramma van toepassing verklaren en;
- ... het programma uitvoeren.

Natuurlijk roept deze gedachten-gang discussie op. Is een concept uit de organisatiekunde zo maar over te planten op de praktijk van het jongerenwerk? Een belangrijk voorwaarde voor een professionele organisatie is de stabiliteit van de maatschappelijke omgeving. De omgeving van een jongerenwerkinstelling is niet stabiel te noemen maar vaak juist uiterst beweeglijk. Verder is de schaalgrootte van de gemiddelde instelling gering. Op het platteland werken dikwijls vele instellingen broederlijk naast in plaats van met elkaar en is er niet sprake van professionele uitwisseling of steun. Al met al factoren die een verdere professionalisering van het jongerenwerk op termijn belemmeren.

Een belangrijke factor voor de ontwikkeling van de professie is echter de opstelling van de gemeente als belangrijkste subsidiënt van het werk. Mijn indruk en ervaring is dat de gemeente in het kader van haar nieuwe taak voordelen heeft bij het benadrukken van de professionalisering van het jongerenwerk.

Gemeente als bondgenoot

In het verleden werden welzijnswerk en politiek nogal eens als inwisselbaar gezien. Dat heeft veel verwarring gegeven. Gelukkig komt er in de huidige fase van de 'nieuwe zakelijkheid' enige duidelijkheid over ieders positie en kerntaken. Het aangrijpingspunt is voor gemeente en professionele organisatie gelijk, namelijk de maatschappelijke discussie over het functioneren van groepen mensen binnen de democratische verhoudingen. Het politieke debat gaat over de uitgangspunten van het samenleven, over de randvoorwaarden daarbij en over de verdeling van de middelen. Het professionele debat gaat over de inzet van instrumenten en werkwijzen. De politici worden via verkiezingen afgerekend, de professionals op de doelen die al dan niet gehaald

zijn. Hoe staan ze ten opzichte van elkaar?

Hier en daar ontstaat daar consensus over. De gedachte lijkt ingang te vinden dat het welzijnswerk instrument is van het overheidsbeleid. Weliswaar onder de erkenning van de professionele vrijheid die welzijnsorganisaties voor de uitvoering van hun opdracht nodig hebben. Bijna alle van de circa 650 gemeenten hebben anno 1992 een proces van bestuurlijke vernieuwing doorlopen. Kern van deze omvangrijke operatie is het sturend vermogen van de gemeenten vergroten, alsmede bevordering van de inzichtelijkheid van het gemeentelijk apparaat voor de burger. Gemeenten staan voor grote opgaven - het programma van de sociale vernieuwing heeft dat weer eens laten zien. Om achterblijvende groepen, waar- onder jeugdigen te bereiken zijn professionele organisaties onontbeerlijk. Deze laatsten hebben de kennis en ervaring in huis om deze groepen te bereiken en iets met hen op gang te brengen. Hoe nu om te gaan het door de gemeente gesubsidieerde professionele jongerenwerk?

Mijn indruk is dat gemeenten vaak ook niet weten hoe het werk een plek in hun gemeentelijke beleidsdoelen te geven. Een kleine plattelandsgemeente stond voor de keus om de enige beroepskracht te verbinden aan de door vrijwilligers gedraaide sociëteit of als vrije verbindingsfunctionaris jeugdwerk in een soort van consulentenrol aan te stellen. De druk van de politiek en het werkveld kozen voor het aanpakken bij de soos, maar deden mijns inziens daarmee zichzelf, naar de toekomst gedacht, tekort. Een middelgrote stad heeft jaren geworsteld met de vraag welke kant het professionele jeugdwerk op moest. Het ontbrak de gemeente aan een visie op de ontwikkeling van het werk. Nu heeft ze met behulp van derden een beleidskader ontwikkeld dat voor het jongerenwerk een richting voor de middellange

termijn aangeeft. Hierdoor heeft ze zichzelf een instrument gegeven om het werk van instellingen te beoordelen en toekomstige aanvragen een plek te geven.

Leiding geven aan een werkveld, in dit geval het jeugdwerk, vraagt van de gemeente binnen het gemeentelijk apparaat samenhang en samenwerking tussen diensten en afdelingen. Het niveau van coördinatie voor elke gemeentelijk actie is cruciaal. De organisatie van een gemeentelijk programma achterstandsjeugd vraagt een hoger gelegen coördinatiepunt in de top van de gemeente dan de organisatie van een avondje popmuziek. Die samenhang tussen interne coördinatie op het juiste niveau met het oog op een integrale uitvoering is voor vele gemeenten een knap lastige opgave.

Ook de eisen die aan professionele organisaties zijn te stellen vragen om een nadere uitwerking. Voor steeds meer jongerenwerkinstellingen is de methode van het jongerenopbouwwerk de kern voor het professioneel handelen. Inventarisatie van gegevens en contacten met sleutelpersonen vormen de basis van de methodiek.⁵ Als veel instellingen het jongeren-opbouwwerk als professionele benadering hanteren voor het eigen werk, waarom zou de gemeente daarin niet meegaan en de professionele eisen vertalen in uitvoeringscondities?

In deze gedachtengang ligt de toekomstige samenwerking tussen gemeente en jongerenwerk besloten. In ruil voor realisatie van de gemeentelijke beleidsdoelen rond jeugdigen, werkt de gemeente mee aan de verdere professionalisering van het jongerenwerk. Voorwaar een aanlokkelijk perspectief!

Nieuw regionaliseringskatern over jeugdwerkgarantiewet

Noten:

1. Zie het projectplan van het project *Perspectieven voor professionalisering van het jeugdwerk*, Valkestijn, M. en Leenders, A., NIZW, 1992.

2. Zie ook Bakker, K., *Haalt het jongerenwerk het jaar 2000?*, TJJ, 1991/10.

3. Op initiatief van het Instituut Jeugd en Welzijn van de Vrije Universiteit, de Vereniging van Steunfuncties Welzijn en het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn worden op dit moment de mogelijkheden voor een beroepsvereniging van jongerenwerkers.

4. Zie hiervoor het verslag van de werkconferentie *Balanceren op het scherpst van de snede*, georganiseerd door Matrix, over de dilemma's van het Amsterdams Jongerenwerk, gehouden van 23 tot en met 25 maart 1992 in Driebergen.

5. Zant, van der P.J.J., *Opleidingsbeleid is meer dan plannen maken*, in: *Opleiding en ontwikkeling*, 1992.

6. Mintzberg, H., *Structure in fives: designing effective organizations*, Hoofdstuk 10, New Jersey, 1983.

7. Het NIZW heeft gedurende drie jaar in 11 provincies via cursussen de methode van het jongerenopbouwwerk aan het werkveld overgedragen. Er is een werkboek en enkele instructievideo's beschikbaar. ■

Een optimale uitvoering van de Jeugdwerkgarantiewet vraagt om een goed opgezette trajectbegeleiding en om een centraal meld- en regiepunt met betrekking tot begeleidings- en bemiddelingsactiviteiten. Hierdoor wordt voorkomen dat het belang van de jongere zelf uit het oog raakt in de 'dans der instellingen'.

Deze conclusie trekt de Landelijke Organisatie Vormingswerk voor Jongeren (LOVWJ) in haar nieuwste VVJ-informatie Regionalisering die in het teken staat van de uitvoering van de Jeugdwerkgarantiewet (JWG).

Op 1 januari 1992 is de uitvoering van de JWG voor het hele land van start gegaan. Sommige gemeenten waren hiermee al vanaf september 1991 vrijwillig begonnen. Vanaf 1987 hebben de gemeenten ervaring kunnen opdoen met de voorganger van de JWG-wet, de tijdelijke voorziening gemeentelijke werkgelegenheidsinitiatieven voor jongeren. De LOVWJ laat in het nieuwe regionaliseringsnummer zien hoe het vormingswerk voor jongeren betrokken is bij de uitvoering van de JWG. Zo leverde een aantal vormingsinstituten en instellingen voor deeltijd kort-MBO al een bijdrage met betrekking tot de vorming en scholing van jongeren die aan de tijdelijke voorziening deelnamen. Dit wordt in de nieuwe JWG-situatie voortgezet.

De LOVWJ noemt het voor alle bij de JWG betrokken partijen zeer wenselijk dat de bestaande samenwerking geïntensiveerd wordt of dat zo's samenwerking wordt aangegaan. Concrete producten en diensten met meetbare resultaten dienen daarbij de inzet te zijn, aldus de landelijke organisatie vormingswerk. Alvorens de betrokkenheid van het vormingswerk bij de Jeugdwerkgarantiewet zowel voor de afgelopen jaren als in de huidige situatie te schetsen, wordt in het informatiekatern eerst gekeken naar het dubbele karakter van de JWG-wet in relatie tot veranderingen in de jeugdwerk-

loosheid en naar enkele belangrijke uitvoeringsproblemen.

Daarna wordt ingegaan op de betrokkenheid van het vormingswerk bij de JWG. De LOVWJ beschouwt de JWG als een speerpunt van haar beleid. Beschreven worden de varianten waarbij het vormingswerk de ene keer als 'hoofdaannemer' en de andere keer als 'onderaannemer' functioneert. Ook wordt ingegaan op de onderscheiden voorttrajecten, hoofdtrajecten en nazorg. Tevens worden specifieke activiteiten ten behoeve van de JWG genoemd.

Tot slot zijn vijf korte beschrijvingen opgenomen van de plaatselijke c.q. regionale uitvoeringspraktijk. De concrete uitwerking van het aanbod van het vormingswerk wordt uiteraard plaatselijk bepaald door het instituut in samenwerking met de Jeugdwerkgarantie-organisatie en eventuele andere instanties. Dit levert een gevarieerd beeld op. De uitvoeringsaspecten kunnen daarmee steeds een bijzonder accent krijgen. Zo betreft dit in Weert o.o. bijvoorbeeld specifieke groepen en hun deelname aan scholing; in Steenwijk een omvattend aanbod op basis van individuele scholingsplannen; in het land van Cuijk een voortraject in kleinschalig netwerk, terwijl Friesland en de gemeente Groningen zich kenmerken door een samenhangend aanbod in een meer grootschalige samenwerking. ■

VVJ-informatie Regionalisering nummer 3 is te bestellen bij de LOVWJ, Maltje Biharti, postbus 9175, 3506 GD Utrecht, tel. 030-369228 (8.30-12.30). De prijs bedraagt f 3,50 exclusief verzendkosten. ■

Moeilijk plaatsbare jongeren

De plaatsing van onder toezicht gestelde jongeren in tehuizen dient zorgvuldiger te worden voorbereid, opdat niet voor de verkeerde tehuizen wordt gekozen. De tehuizen zelf moet vollediger zijn ten aanzien van hun opnamecriteria. Behalve zaken als leeftijd, geslacht en plaatsingsstiel, moeten zij ook aangeven welke hulp zij kunnen bieden en in het verlengde daarvan, welke (soort) problematiek van jongeren zij aankunnen.

Het scala aan beschikbare voorzieningen moet meer gedifferentieerd worden en de capaciteit van specifieke residentiële voorzieningen moet worden uitgebreid.

Dat zijn enkele aanbevelingen uit het WODC-rapport *Moeilijk plaatsbare jongeren*, dat eind maart bij het ministerie van Justitie is verschenen. Het rapport doet verslag van een onderzoek naar (pogingen tot) plaatsingen in tehuizen van onder toezicht gestelde (OTS) pupillen in de leeftijd van 12-17 jaar. Het onderzoek had tot doel inzicht te krijgen in de problemen die zich voordoen bij de plaatsing van jeugdigen, die onderworpen zijn aan een kinderbeschermingsmaatregel en de daarmee samenhangende capaciteitsproblemen in de jeugdinrichtingen.

Het onderzoek werd uitgevoerd in een aantal arrondissementen. Kinderrechters bestempelden 359 jongeren in de leeftijdsgroep als "moeilijk plaatsbaar" 24% van alle uit huis geplaatste OTS-pupillen). Daarbij gaat het vooral om 16 en 17 jarigen. Meisjes zijn daarbij met 35% enigszins ondervertegenwoordigd, allochtone jongeren (vooral Suri-naamse en Marokkaanse) met 40% oververtegenwoordigd.

Moeilijk plaatsbare jongeren hebben vaak een reeks van thuisplaatsingen en mislukte pogingen tot plaatsing achter de rug. Deze jongeren blijken veelal ernstige psychosociale problemen te hebben. Het gaat daarbij om problemen thuis en op school, om gedragsproblemen als het plegen van delicten, weglo-

pen, zwerven en verslavingsproblemen. Voorts is er bij relatief veel jongeren sprake van problemen van psychiatrische aard. Tegenover deze verscheidenheid aan psychosociale problemen staat geen gedifferentieerd aanbod van hulpverlening. Er is een groot tekort aan plaatsen in tehuizen voor zeer intensieve behandeling. Bijna 40% van de pogingen tot plaatsing mislukt vanwege plaatsgebrek in de gekozen inrichting.

De onderzoekers doen in hun rapport een aantal aanbevelingen voor de aanpak van het verschijnsel moeilijk plaatsbare jongeren. Zo dienen de plaatsende instanties te beschikken over meer kennis van aanbod en mogelijkheden in de residentiële sector en moeten zij duidelijker de problematiek van de jongere omschrijven. Dit om plaatsing in een "verkeerd" huis te voorkomen.

De capaciteit van specifiek residentiële voorzieningen moet worden uitgebreid, vinden de onderzoekers. Ook moet er meer differentiatie komen in de beschikbare voorzieningen. Met nadruk stellen de onderzoekers dat de oplossing van de problematiek van moeilijk plaatsbare jongeren niet alleen een zaak is van het ministerie van Justitie. Ook het ministerie van WVC, de provincie en de grote steden hebben hier een taak. Vaak ontstaan problemen in een vroeg stadium van hulpverlening, waarin nog geen sprake is van justitiële betrokkenheid. Tenslotte bepleiten de onderzoekers de oplossing niet alleen te zoeken in de (gesloten) residentiële sfeer. Zij verwijzen in dit verband naar ambulante begeleidingsprojecten in de Amerikaanse staat Massachusetts. De ervaring leert daar dat intensieve begeleiding vaak betere resultaten oplevert dan een langdurig verblijf in een (gesloten) inrichting.

Voor meer informatie kan men terecht bij afd. voorlichting, ministerie van Justitie, postbus 20301, 2500 EH Den Haag.

Kind en ziekenhuis

De Landelijke Vereniging Kind en Ziekenhuis heeft onlangs een nieuwe druk van de gids "Welk ziekenhuis kies u?" uitgegeven. Deze gids geeft een actueel overzicht van de mogelijkheden op het gebied van ouderparticipatie in alle Nederlandse ziekenhuizen.

In de gids staan vermeld welke ziekenhuizen aan ouders de mogelijkheid bieden om overdag bij hun kind te blijven, te overnachten naast het bed van hun kind en bij hun kind te zijn op het moment dat het onder narcose gaat en wanneer het daaruit weer ontwaakt.

Ouders kiezen steeds vaker voor een kindvriendelijk ziekenhuis. Ook als ze hiervoor eventueel verder moeten reizen. Een kind voelt zich doorgaans minder angstig als een van de ouders bij hem is. Problemen die ontstaan als gevolg van ziekenhuisopname kunnen daardoor voorkomen worden.

Daarnaast is een themanummer van het tijdschrift Kind en Ziekenhuis verschenen dat gewijd is aan klachten. Waar kunnen ouders terecht als zij niet tevreden zijn over de geboden zorg in het ziekenhuis. In het themanummer zijn een aantal praktische raadgevingen en voorbeelden opgenomen.

De gids "Welk Ziekenhuis kiest U?" kost f 9,50 en het themanummer Klachten f 15,00. Beide publikaties kunnen besteld worden door overmaking van het juiste bedrag op giro 6131073 trv. Kind en Ziekenhuis te Dordrecht o.v.v. de titel.

Tijd voor publiciteit

Recensie

door Fenny Gerrits

Onlangs verscheen bij de Stichting Burgerschapkunde (in samenwerking met het Centrum voor Ingebouwde Vorming, en de Vereniging van Volkshogescholen en Vormingscentra) het boek . Auteurs zijn Machteld van Ede en Jan van Lieshout.

Het boek is bedoeld voor de non-profitsector. De auteurs geven in het Ten Geleide aan dat het boek is voortgekomen uit cursusmateriaal dat is ontleend aan de cursus voor vrijwilligers die werd gegeven aan de volkshogeschool Allardsoog-ÿ Oldorp te Bakkeveen.

Beide auteurs zijn 'gepikt en gemazeld' met betrekking tot publiciteitsvraagstukken in de non-profitsector, getuige hun professionele herkomst. Dit is ook te merken aan de opzet en inhoud van het boek. Het zit degelijk in elkaar. Er wordt een lijn getrokken vanuit de theorie van de Public Relations en Marketing naar de praktijk van alledag.

Wat van belang is in dit handboek, is de onmiddellijke vaststelling dat 'publiciteit' een zaak is van de hele organisatie. Op beleidsniveau moet eerst worden nagedacht over de vraag hoe de organisatie in de publiciteit wil komen, alvorens men kan beginnen. Vervolgens wordt aandacht geschonken aan de werking van publiciteit. In het derde hoofdstuk komt de planning van een publiciteits-beleid aan de orde, vervolgens het gebruik van publiciteitskanalen. Als laatste onderdeel wordt een degelijke verhandeling over de uitvoering van publiciteit gegeven, waar menigeen zijn/haar voordeel mee kan doen. Ook de bijlagen, in de vorm van enige praktische schematische weergaven (vooral de werkschema's 'publiciteitsbeleid', 'publiciteitsplan' en 'publiciteitswerkplan') zijn waardevol voor de praktijk.

De auteurs concentreren zich op 'publiciteit' als hulpmiddel voor communicatie tussen organisaties en hun omgeving.

Nu is die positionering van dit kernbegrip (publiciteit, dus) erg interessant voor de non-profitsector. Die positionering vindt in het eerste hoofdstuk plaats.

Doelgerichte communicatie met de buitenwereld kent naast PR ook nog andere vormen. Genoemd worden dan voorlichting, propaganda, reclame, werving en 'free publicity'. (...) Om te voorkomen dat we in een spraakverwarring terechtkomen, kiezen we in dit boek één verzamelnaam voor al deze vormen van doelgericht met de buitenwereld communiceren: publiciteit.

Publiciteit definiëren we in het kader van dit boek als volgt: het al dan niet betaald inschakelen van een medium (ook personen: het 'persoonlijke' medium) met het doel een boodschap te communiceren naar je doelgroep.

Naast de term publiciteit gebruiken we in dit boek ook de term promotie. (...) Het is een term uit de marketingwereld en slaat op alle middelen - dus ook publicitaire - die een organisatie inzet om haar doelgroep te bewegen van haar product (ook wel aanbod genoemd) gebruik te maken. Producten van vrijwilligers- en belangenorganisaties zijn bijvoorbeeld: activiteiten, cursussen en diensten. Reclame is een veelgebruikt promotiemiddel. Maar ook andere middelen als het geven van kortingen en attracties vallen onder promotie. (pagina 17)

De term 'promotie' komt, zoals de auteurs zelf ook aangeven alleen voor in het eerste hoofdstuk. Hier wordt namelijk de relatie tussen PR en Marketing uiteengezet. In de samenvatting van het hoofdstuk wordt Marketing aanbevolen als een goed hulpmiddel bij de bepaling van het publiciteitsbeleid. Mijns inziens is het juist enige distantie te

betrachten ten aanzien van de merites van de marketing-discipline voor de non-profitsector. Het wordt tijd dat we ons eens emanciperen van de profitsector.

Marketing is namelijk als zodanig een beperkte discipline. En dat maakt het ook tot zo'n effectief instrument. Volgens de definitie van William J. Stanton (in *Fundamentals of Marketing*):

Marketing is het totale systeem van elkaar beïnvloedende activiteiten voor de planning, de prijszetting, de promotie en de distributie van behoefte-bevredigende producten en diensten aan bestaande en potentiële afnemers.

In het buitenland gebruikt men dan ook voor het onder de aandacht brengen van (ook) niet-commerciële producten en diensten, sinds jaar en dag de term *Produkt-PR* (deze term kan men ook voor de PR van commerciële producten/diensten aanwenden, PR wordt hier dan een onderdeel van het meer omvattende marketing-beleid).

PR is (ook volgens *Tijd voor publiciteit*, pagina 15):

'(...) eigenlijk niets anders dan het bevorderen van een goede verstandhouding en wederzijds begrip tussen de organisatie en haar diverse doelgroepen.'

PR kan dus zowel commercieel als ideëel zijn. Indien PR wordt ingezet ter verbetering van het begrip voor een bepaald (ideëel) product, hoeven wij dat dus niet meteen 'marketing' te noemen. Zelfs al zou bij de bepaling van dit PR-beleid gebruik gemaakt worden van marketing-technieken. Dit laatste is toch per definitie slechts in zeer beperkte zin mogelijk. De 'echte' marketing kan namelijk naar harte-lust de vier P's manipuleren, ze zijn invulbaar voor het bedrijf.

In de non-profitsector kan men slechts met die P's spelen die nog niet door 'anderen' (overheid, politiek, intrinsieke waarden of de wet) zijn ingevuld. Dan blijft er in de

non-profitsector dus niet veel over om aan te sleutelen. Marketing is dus hooguit een hulpmiddel om inzicht in bepaalde verhoudingen te krijgen voor de non-profitsector. Het kan nimmer worden 'uitgevoerd' of 'toegepast'. Die beperking uit zich ook al in de benaming van het produkt in de non-profitsector: men spreekt van 'aanbod'. Dit impliceert al aanzienlijk minder 'maakbaarheid'.

Het is jammer, dat blijkens de literatuurlijst achter in het boek, het werk van Hugo A. de Roode *Public Relations. Interne en externe communicatie voor organisatie en beleid* niet in de tekst is 'meegenomen'. Al in de editie van 1979 kan men lezen over de (specifiek) **Nederlandse** eigenaardigheid om PR ten behoeve van een produkt of dienst bij het vakgebied van de marketing onder te brengen, zonder erkenning van het onderscheid tussen 'Produkt-PR' en 'marketing'. 'Produkt-PR' of gezien het feit dat het produkt in de non-profitsector 'aanbod' wordt genoemd, 'Aanbod-PR', lijkt mij een geëlgende term voor hetgeen de non-profitsector in Nederland meent te kunnen onlenen aan de marketing.

Ik vind het jammer dat de auteurs van *Tijd voor publiciteit* de kans om dit soort definitiekwesties aan te scherpen, hebben laten lopen. De non-profitsector heeft de ontwikkeling van een eigen methodisch begrippenkader inzake publiciteitsvraagstukken nodig, ter onderscheid van de marktsector. Men kan echter ook terugrijpen op het verleden. Een non-profitinstelling die zich richt op c.q. haar bestaansrecht ontleent aan de noden van 'het publiek' zou ook gewoon de term 'Voorlichting' kunnen gebruiken. Deze term heb ik in het boek echter niet aangetroffen.

Volgens Broekman (*Opbouwwerk. Methoden, technieken en terreinen*, Opbouwteksten 6), pagina 137-138, kan men twee vormen van voorlichting onderscheiden:

- *Voorlichting ten bate van de instelling zelf (het vakgebied van de public relations);*
- *Voorlichting ten bate van de voorgelichte (het vakgebied van de voorlichting).*

Misschien levert de term 'Aanbod-PR', als verfijning van bovengenoemde tweeledige definitie van 'Voorlichting' inderdaad iets zinnigs op:

- Voorlichting ten bate van het aanbod, dat zowel de instelling als de voorgelichte ten goede kan/moet komen, (zoek de belangengemeenschap!) (Aanbod-PR).

In *Tijd voor publiciteit* staat het beïnvloedingsaspect in het overbrengen van informatie over het aanbod in de non-profitsector niet prominent ter discussie. De vraag dus, of er beïnvloed mag worden, en zo ja, in welke mate het geoorloofd is, vormt geen hoofdpunt in dit boek. Het laat zich gemakkelijk raden waarom: de vraag van het publiek naar het 'aanbod' is niet altijd evident en dat kan het bestaan van een organisatie in gevaar brengen. 'Voorlichting ten bate van de instelling zelf' staat tegenwoordig helaas wel erg centraal.

Tijd voor publiciteit: Handboek voor publiciteit en publiciteitsbeleid, Machteld van Ede en Jan van Lieshout, kost f 32,50 en is te bestellen bij de Stichting Burger-schapskunde, tel. 071-121841 of bij het Centrum voor Ingebouwde Vorming, tel. 030-333937. ■

Hieronder volgt een impressie van door de redactie ontvangen publicaties. Indien u publicaties onder de aandacht van MO-lezers wilt brengen, kunt u een exemplaar toesturen aan: Redactie MO, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag.

Jeugdrecht en jeugdhulpverleningsrecht,

ISBN 90 5250 080 0, losbladig in 3 banden. Prijs hoofdwerk f 110,-*
Paginaprijs aanvullingen f 0,43, en

Jeugdrecht en jeugdhulpverleningsrecht in wording,

ISBN 90 5250 081 9, losbladig in 2 banden.
Prijz hoofdwerk f 89,-.
* Paginaprijs aanvullingen: zie hierboven.

Niet alle jeugdigen groeien op in een veilige en stimulerende omgeving waarin allerlei ontplooiingskansen geboden worden. Er is een groeiende groep jongeren die, al dan niet samen met ouders of verzorgers, hulp nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. Deze risicogroep groeit helaas gestaag. Daarom is het belangrijk dat er een adequaat stelsel van jeugdhulpverlening is. Om dit stelsel vorm te geven trad in 1989 de Wet op de jeugdhulpverlening in werking. sindsdien zijn er allerlei nieuwe ontwikkelingen in dit vakgebied die weer juridische gevolgen hebben.

Samen bieden bovenstaande losbladige uitgaven u een compleet overzicht van de jeugdhulpverlening en de nieuwste ontwikkelingen. Ze kunnen worden besteld bij: *Vuga Uitgeverij bv, Postbus 16400, 2500 BK Den Haag. Telefoon: 070-361 40 11.*

De grote almanak voor informatie en advies, januari - juli 1992. ISBN 90 5050 101 x. ISSN 0927 21 43. Een uitgave van het NIZW/Informatiecentrum Zorg en Welzijn.

Deze uitgave bevat praktische, bondige informatie over alle regel-

gen en voorzieningen waarmee hulp- en dienstverleners in hun dagelijks werk te maken krijgen. Zo is in de almanak informatie te vinden over uiteenlopende onderwerpen als studiefinanciering, ontslag, ziekte-wet, kinderopvang, procesrecht, milieu, taalcursussen, echtscheiding, woningruil etc.

Bij elk onderwerp is een verwijzing opgenomen naar andere relevante regelingen en voorzieningen. De gegevens in de almanak zijn ontleend aan de praktijk van het informatie- en advieswerk. Een adres- en lijst en uitgebreid trefwoordenregister completeren de uitgave. De almanak verschijnt twee maal per jaar (februari en augustus).

De almanak kan worden besteld bij het NIZW/Informatiecentrum Zorg en Welzijn, Postbus 19152, 3501 DD Utrecht.

Telefoon: 030-306603.

Reflecties op integraal werken, een literatuurstudie, Jan Foolen, NIMO, Den Bosch, februari 1992.

Deze literatuurstudie is uitgevoerd in het kader van het Europese Armoede 3 - programma, kortweg EG-Actieprogramma. Dit programma richt zich op de sociale en economische integratie van de meest kansarme groepen in de samenleving en loopt van 1990 tot en met 1994. De organisatie van Armoede 3 is in handen van het NIZW.

Centraal in het Nederlandse programma staat de aanpak van problemen van de meest kansarme groepen in drie steden, te weten Eindhoven, Hengelo en Den Helder. Speciaal ingestelde basisteams werken hier samen met de lokale overheid en het maatschappelijk middenveld in zogenaamde model-experimenten, of modelacties, aan het verbeteren van de maatschappelijke positie van die kansarme groepen. Dit rapport is een werkdokument, de opbrengst ervan staat ter discussie.

Reflecties op integraal werken, kan worden besteld bij: het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX Den Bosch, tel. 073-137295. Ook door middel van het overmaken van f 15,- op giro 93326 tnv. NIZW/Haeghepoorte BVA te Den Haag, o.v.v. E-204.1 (bestelnr.).

Saudara Bersaudara. Molukse identiteit in processen van cultuurverandering, door Elias Rinsampessy. (Handelseditie van een Nijmeegs proefschrift.) ISBN 90 232 2677 1.

Hoewel men niet nauwkeurig weet hoeveel Molukkers op dit ogenblik in Nederland wonen wordt het aantal Molukkers geschat op 42.000 personen. Een belangrijk deel van de Molukkers woont nog in de voor Molukkers gebouwde wijken. Het feit dat er geen nieuwe woonwijken worden gebouwd heeft tot gevolge dat steeds meer Molukkers - in het bijzonder de jongeren en de jonge Molukse gezinnen - buiten de bestaande woonwijken gaan wonen. In deze studie is getracht inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van een etnische identiteit onder de in Nederland wonende Molukkers. De ontwikkeling van een etnische identiteit wordt geplaatst in processen van cultuurverandering, waarbij de geografische mobiliteit en de enculturatie van cultuursymbolen belangrijke factoren zijn. De operationalisatie van het berip etnische identiteit vindt hier vooral plaats via een studie van gezins- en familieverbanden en van Molukse organisaties.

In dit boek geeft de auteur antwoord op vragen als: hoe ervaren vier generaties Molukkers het leven in Nederland, welke veranderingen doen zich voor bij een toenemende deelname aan de Nederlandse samenleving, en welke verschillen bestaan er in de wijze waarop Molukkers zichzelf definiëren als 'Molukkers'. Volgens de auteur zal de betekenis van het veelgebruikte begrip *Saudara Bersaudara*, onder

andere een vorm van verbroedering symboliserend, veranderen. Voor het individu zal het een sterkere nadruk op maatschappelijke participatie gaan inhouden.

Saudara Bersaudara valt te bestellen bij: Van Gorcum, Postbus 43, 9400 AA Assen. Telefoon: 05920-46846. Prijs: f 49,90.

Genoteerd

Interessante artikelen voor het werkveld, voor u genoteerd door Wilma Schakenraad (NIMO).

Berkel, Rik van en Theo Hindriks, **Vernederde werklonen als eerste bemiddelen.** Tijdschrift voor de Sociale Sector 1992, nr. 3
De manieren waarop werklonen hun situatie belevan en ermee omgaan, lopen zeer uiteen. Vooral die werklonen die hun situatie het meest als uitzichtloos en vernederd ervaren en over de minste hulpbronnen beschikken om zich te kunnen redden zonder betaalde baan, verdienen voorrang in het arbeidsvoorzieningsbeleid. Ook zou de discussie over het belang en de kwaliteit van betaalde arbeid heropend moeten worden.

Gillissen, Ment. **Budgetfinanciering: de confrontatie van politiek en professie.** Welzijnsweekblad 1992, nr. 14

De lokale overheid heeft de financiering van het welzijnswerk overgenomen van de rijksoverheid. De gemeente wil cijfers en produkten zien. Dreigt daarbij het kwalitatieve aspect van welzijnswerk niet uit de aandacht te verdwijnen?

Idenburg, Ph.A. **Wat is sociale vernieuwing?** Beleidswetenschap 1992, nr. 1

"Daarin ligt de eigenlijke betekenis

Het Gemeentelijk Functioneel Ontwerp - Sociaal Cultureel Werk

door Dick Nieuwpoort, sectiesecretaris SCW/VOG

van sociale vernieuwing: de sociale, economische en politieke gevolgen van een hernieuwd achterstandenbeleid op lokaal niveau". Historische schets van lancering en ontwikkeling van het sociale-vernieuwingsbeleid.

Kleijn, Gerard de. **Individualisering, participatie en bewonersorganisatie**. En: Weterman, Hans. **Bewonersorganisatie versus wijksteunpunt?** Steiger 1992, nr. 1

Voldoet het Rotterdamse participatiebeleid met één bewonersorganisatie in elke wijk nog wel in een tijd waarin mensen zich meer op grond van sekse, leeftijd en sociale situatie organiseren? Volgens de projectleider Sociale Vernieuwing is een wijksteunpunt een alternatief. Een adres waar al deze initiatieven terecht kunnen voor financiële, organisatorische en inhoudelijke ondersteuning. In een reactie pleit Hans Weterman er voor juist de bewonersorganisatie tot een dergelijk wijksteunpunt om te vormen.

Mourik, Piet van. **Buurtbeheer werkt het beste met een eigen budget**. Binnenlands Bestuur Management 1992, nr. 2
"Stedelijk beheer is een aantrekkelijke, op de directe toekomst gerichte en politiek breed gedragen beleids optie die ook zonder her-schikking van politieke portefeuilles en ambtelijke diensten kan leiden tot bundeling van activiteiten die zich in de openbare ruimte afspelen".
Voorstellen voor de organisatie van integraal buurtbeheer.

Stins, Anne. **De cultuur van het moderne onbehagen**. Tijdschrift voor de Sociale Sector 1992, nr. 3
We leven in een tijd van morele en ethische leegte, waarin het onbehagen een structurele plaats inneemt, en waarin de westerse mens op zoek is naar een nieuwe zingeving. De sociaal-cultureel werker kan helpen.

Onlangs heeft de sectie Sociaal-Cultureel Werk van de Vereniging van Ondernemingen in de Gepremieerde en Gesubsidieerde Sector (VOG) bijeenkomsten gehouden ten einde het GFO-SCW te introduceren. Het GFO heeft consequenties voor de werkgevers in het Sociaal-Cultureel Werk. Het is als alle registratievormen bruikbaar als kwaliteitsbewakingsinstrument. Onderstaande bespiegelingen zijn van de hand van Dick Nieuwpoort, sectiesecretaris SCW/VOG. De fragmenten zijn ontleend aan de schriftelijke neerslag van zijn inleiding.
Bovengenoemde is socioloog en was voorheen stedelijk opbouwwerker in een groeikern, reorganisatie-begeleider, staffunctionaris organisatie-ontwikkeling en tot twee jaar geleden coördinator van een steunfunctie-instelling te Amsterdam.

De 'tijdgeest'

Termen als budgetteren/operationalisieren/epibreren/implementeren/evalueren/bureautiseren/kwantificeren/kwalificeren en registreren, zijn zo onderhand gemeengoed geworden in het dieventaalje van de non-profitsector en dus ook binnen het SCW. Uit deze termen spreekt dan ook de tijdgeest, het kader waarbinnen het werk gestalte krijgt en organisaties zich als ondernemers moeten gedragen. Het plaatje dat ik aan u voortover is complex en kan in feite niet meer aangeven dan de contouren van hoe het in de werkelijkheid uiteindelijk zal gaan.

Samengevat kunnen kenmerkende, elkaar versterkende ontwikkelingen in het welzijnsbeleid en welzijnswerk als volgt worden getypeerd:

- Een terugtrekkende Rijksoverheid, qua inhoudelijke en materiële bemoeienis met de sector.
- Een autonome beleids- en budgetbevoegdheid van de lagere overheden (de provincies en gemeenten).
- Een snel veranderende financieringssysteem in de richting van budgetfinanciering (gericht op prestaties en niet op voornemens alleen).
- Een verschuiving van structurele subsidie naar tijdelijke en/of projectsubsidies op basis van door de overheid gestelde prioriteiten.
- Een sterk veranderende relatie

tussen instellingen voor welzijns-werk, subsidie en gebruiker; dat wil zeggen dat overheden steeds nadrukkelijker de vraag bepalen en de marktpartij zijn.

- Grotere bedrijfsmatige vrijheid van het particulier initiatief (de instellingen).
- Schaalvergroting van de organisaties, gepaard gaande met ontkokering (minder apart georganiseerde werksaarten).
- Ont-ideologisering van de sector.
- Een toenemende noodzaak en wens om marktconform te werken, en daarmee de behoefte om midden flexibel in te kunnen zetten.
- Een groeiende vraag om en noodzaak tot het standaardiseren van kwantiteits- en kwaliteitseisen.
- Professionalisering van bestuur en management.
- Een ingebouwde onrust in de sector, door herhaaldelijke bezuinigingen op vertrouwde werksaarten en reorganisaties (onder dwang).

Voor het SCW geldt dan nog dat met name twee verbredingstenden-sen een enorme vlucht nemen. Allereerst de **verbreding** van de werkkuitvoering, de zogenaamde inhoudelijke of functionele verbreding. Vanuit de vraag en de financier c.q. subsidiegever wordt flexibiliteit en multi-inzetbaarheid van de organisatie en de werktijders verlangd. Dit verlangen wordt inge-given door de verschillende situaties,

de diversiteit van doelgroepen en veelsortige en complexe problematieken. Enerzijds een werkinhoudelijke c.q. methodiekvraag (brede inzetbaarheid versus de ontwikkeling van specialismen) en anderzijds een organisatie-vraagstuk (meerdere functies dienen vervuld te worden). De gevolgen zijn vergaand op het terrein van de CAO, opleiding, kwalificatie en managementvraagstukken.

Ten tweede de **verbreding** van de organisaties, de zogenaamde institutionele verbreding. Met name de financier pleit voor een samenvoeging door fusies van apart georganiseerde werksorten in één organisatorisch verband. De consequenties hiervan zijn niet te onderschatten. Een voorheen sterk ideologisch bepaalde cultuur en werkwijze wordt aangetast, een sterk ideologisch bepaalde organisatorische indeling herordend. Samenwerking wordt afgedwongen en professioneel instellingsbeleid een vereiste. Op de golven van deze ontwikkelingen gedijen technieken en manieren van kijken naar het werk, die in de profitsector al geruime tijd de normaalste zaak van de wereld zijn. En waarom zou dat niet met aangepast instrumentarium niet kunnen in onze sector? Sterker nog: waarom zou dat niet moeten?

Het overheidsperspectief

Wat zien we aldus gebeuren en wat zouden we mogen verwachten?

Vanuit het perspectief van de overheid leidt het onder andere tot het volgende.

Een terugtrekkende rijksoverheid (en dan niet louter in financiële zin, maar ook in hun werkwijze), veroorzaakt een tegemoetkennende lagere overheid. Om nu niet in de valkuil terecht te komen bedilzucht van en de drift tot scoren van individuele raadsleden, fracties in de raad en luimen van misschien goedbedoelende ambtenaren die de daadwerkelijke omslag (naar mijn bescheiden mening) veelal nog niet hebben

gemaakt, worden in het kader van de hiervoor door mij geschetste 'tijdgeest' her en der pogingen ondernomen om tot een andere werk- en handelwijze te komen. Vormen van contractmanagement en budgetfinanciering zijn daar de exponenten van. Een ontwikkeling naar een zakelijker relatie, gericht op efficiency en effectiviteit. Leidend tot - laten we hopen - een heldere structuur wat betreft de toedeling van verantwoordelijkheden; in de trant van de overheid als vragende partij en het p.i. als leverancier. (...) In dat kader is het niet meer dan logisch dat een overheid geleid door het principe "wie betaalt, bepaalt" haar beleid verwezenlijkt wil zien, wil sturen, waar voor haar geld wil hebben en dus wil toetsen. Daarom ook zal de vraag naar kwalitatieve en kwantitatieve meetbaarheid van het werk dus alleen nog maar toenemen. En als je dat zegt kom je al gauw op het terrein van kwantiteits- en kwaliteitsindicatoren (kentallen, normen etc.).

Een verstandige strategie hierbij is het zoeken naar indicatoren die enerzijds aansluiten bij de professionaliteit van het welzijnswerk en anderzijds bij de door de politiek nagestreefde beleidseffecten. Een zorgvuldige discussie hierover kan het wederzijds begrip van politiek en professie vergroten. Voordat deze discussie is uitgemond in doorwrochte reultaten is echter nog een lange weg te gaan. Het gezamenlijk zoeken en vaststellen van zulke indicatoren is één van de belangrijkste opgaven voor de komende tijd (de VOG en de VNG zijn hierover overigens in gesprek).

Het GFO/SCW

Wat is dat Gemeenschappelijk Functioneel Ontwerp nu eigenlijk, wat kun je ermee? In VNG-terminen: "Het GFO biedt een instrument, om de vastlegging van de uitvoering van primaire activiteiten en direct daaraan gerelateerde voorzieningen binnen gemeenten en instellingen homo-

geen en dus onderling vergelijkbaar te laten plaatsvinden."

Het GFO formuleert en definieert dus een pakket aan minimumgegevens, die bij de betreffende werksort horen en uitgewisseld kunnen worden. Over meer gegevens dient onderhandeld te worden tussen overheid en instelling (een tip voor eventuele onderhandelingen: hou de directe en indirecte kosten goed in de gaten die met het één en ander gemoeid kunnen zijn). Het verstreken van minder gegevens dan opgenomen is zeer wel mogelijk en wellicht toe te juichen, omdat het een indicatie kan zijn voor de mate van volwassenheid van de relatie tussen de overheid en het p.i.: de overheid als vrager en het p.i. als aanbieder van producten. Per slot van rekening vraag je bij iedere aankoop van willekeurig welk product ook niet om gedetailleerde specificaties op het bonnetje. Als het goed is hebben de makers van het product die specificaties zelf natuurlijk wel; ze registreren en werken (professioneel) planmatig. (...)

Op de inhoud van het GFO wil ik in dit bestek verder niet te uitgebreid ingaan. (...)

Interessanter is de opbouw van het GFO, de weg waarlangs tot een 'standaard'-gegevenswoordenboek is gekomen. Er is in feite een mooie bouwdoos ontworpen, waarmee op vele verschillende, maar wel transparante manieren, koppelingen gemaakt kunnen worden tussen de te onderscheiden delen. Die onderdelen bestaan dan uit functies, activiteiten, doelgroepen, beleidsterreinen en nog veel meer. Als koppelingen worden de producten gebruikt, dat wil zeggen de kale verschijningsvorm van het werk, ontdaan van inhoud en ideologie, en uiteindelijk de gegevens (de constanten). Vergist u zich nu niet in de term 'product'. In het GFO is een product iets dat meetbaar is in tijd, geld en kwaliteit. In het GFO wordt hiervan een voorbeeld gegeven. Een activiteit is hetgeen het SCW

daadwerkelijk kenmerkt, de uiteindelijke verschijningsvorm; een activiteit levert namelijk één of meer producten en vervult één of meer functies van het SCW. Ik verwijs in dit verband met nadruk naar de bijlagen van het GFO, waarin enkele matrices zijn opgenomen als spel-materiaal. De door deze manier van registreren en combineren te verkrijgen inzichten, samen met de bijbehorende gegevens, kunnen mijns inziens zeer behulpzaam zijn bij het bewust beleidsmatig handelen en het bepalen van keuzes. (...)

Het instellingsperspectief

Een andere positionering, andere typen van instellingen, andere financieringssystematieken, verdergaande professionalisering. Gesubsidieerde instellingen die in de toekomst het hoofd boven water willen houden, moeten daarom gerund worden als ondernemingen. Vooral dit laatste heeft alle gevolgen van dien voor de verschillende aspecten die te onderscheiden zijn in de bedrijfsvoering van een instelling, zoals strategisch beleid, personeelsbeleid, inhoudelijk beleid, etc; en vooral de kwaliteit ervan. Ik kan het ook anders zeggen: iedere ondernemer is gewend te denken in termen van kwaliteit en heeft een kwaliteitsbeleid te voeren dat betrekking heeft op alle onderdelen van het bedrijf. Het is naar mijn overtuiging dan ook niet meer dan logisch dat het p.i. zelf verantwoordelijk is voor het produkt dat ze levert: kwaliteitsbeleid is primair een zaak van de instellingen zelf en niet van de overheid. Kwaliteitsbeleid moet gezien worden als een cyclisch proces dat is gericht op verbetering door achtereenvolgens:

- kwaliteitseisen te stellen en vast te leggen;
- voorwaarden te scheppen om de beoogde kwaliteit te verwezenlijken;
- te beoordelen of het is gerealiseerd;
- stappen te nemen voor eventuele verbetering.

Een belangrijk onderdeel van kwaliteitsbeleid dat apart aandacht verdient is, dat planmatig wordt geregistreerd of het produkt ook door de klant of door de doelgroep als een goed produkt wordt ervaren. Via gebruikersonderzoeken en activiteitenevaluaties dient het management hier zicht op te hebben. In dit verband wil ik opmerken dat ik het persoonlijk zeer gezond en volwassen zou vinden als hierbij meer gebruik gemaakt zou worden van buitenstaanders. U hoort het al, het beschikbaar hebben van informatie op verschillende terreinen en registratie van gegevens is inmisbaar en onzinnig om weg te denken. Een andere manier om het belang van informatie en dus registratie aan te tonen is de volgende. Met de scheiding van verantwoordelijkheden tussen overheid en p.i. hebben instellingen ook een grotere beleidsruimte ter beschikking gekregen en als dat niet zo is dan moeten ze die verwerven. Een hulpmiddel voor de verwerving van die erkenning als volwaardige bedrijfstak, weliswaar met enige eigenaardige, is zorgvuldige registratie. Informatie en het kunnen verschaffen er van is namelijk een basisvoorwaarde voor het verkrijgen van enig 'smoel'. (...)

Professioneel werken

Nog een andere manier is de ingang van het professionele handelen, als je dat ook pretendeert althans. Ik heb wel eens gezegd bij de introductie van het handboek *Informatisering en automatisering in het SCW* van de VOG, dat ik zelf al blij was op te kunnen rammen en meer niet. Ik kan nu overigens wat meer, maar dat terzijde. Belangrijker vond ik het, dat bij de invoering van informatiesystemen en automatisering men gedwongen aangeleerd werd systematisch over het werk/vak na te denken en dat men moet kunnen optekenen wat men doet. Het is wat dit betreft het bekende verhaal, als je gaat informatiseren en automati-

seren moet je je eerst een logische en systematische denktrant aanleren. Dat doe je dan niet alleen voor een ander (denk bijvoorbeeld aan een goed controlerend, beherend en sturend bestuur en management; waar zijn ze anders voor), maar ook en vooral voor jezelf. Het verhoogt mijns inziens het gehalte van het professioneel handelen. Ik ga er namelijk van uit dat professionaliteit niet alleen bestaat uit een beroepsmatige houding of het bezitten van een doortimmerde visie. Bij professioneel werken hoort vooral een weldoordachte en systematische handelwijze. (...)

Tot slot

Om kort en goed te gaan, informatie/registratie is een inmisbaar hulpmiddel bij de vormgeving van:

- een juiste verantwoordelijkheids-toedeling tussen overheid en instelling;
- een instrumentarium voor managementsturing en van kwaliteitsbeleid als verplicht onderdeel hiervan;
- verantwoord professioneel handelen.

Dat registreren tegenwoordig met computers gaat en dat dit weer gepaard gaat met een eigen jargon moeten we maar voor lief nemen; net als de freaks en hobbyisten in vrijwel iedere instelling vrij schijnen rond te lopen. Ik zou de ontwikkeling van pakketten, systemen en al dat moois alleen niet aan hen overlaten. Verbiedt het zel! Daarvoor bent u met te gevaarlijk materiaal bezig. In moderne termen: u kunt er op worden afgerekend. ■

De blijvende aanwezigheid van duizenden Surinaamse Nederlanders, de constatering dat hun achterstands- en achterstellingspositie mede veroorzaakt wordt door onbekendheid van elkaars (cultureel bepaalde) omgangsvormen, het gebrek aan voorlichting hierover en over de mogelijkheden in deze samenleving hebben ertoe geleid dat de Stichting voor Surinamers in 1985 de Milan Manifestatie heeft geïnitieerd.

Sedertdien wordt deze, nog altijd, unieke manifestatie jaarlijks in de zomermaanden georganiseerd door een wisselend samenwerkingsverband van Surinaamse instellingen en organisaties. In de afgelopen jaren is deze interculturele manifestatie uitgegroeid tot een massale 'Milan' (= ontmoeting) van allochtonen en autochtonen uit de Haagse regio en overige delen van Nederland. Het succes van Milan heeft alle verwachtingen overtroffen. Waren er in 1985 ongeveer 35.000 voornamelijk Surinaamse bezoekers, in 1991 was dit aantal gestegen tot circa 100.000 afkomstig uit diverse etnische groeperingen, waaronder een toenemend aantal autochtone Nederlanders.

Dit succes is toe te schrijven aan de brede opzet en de vrij gemengde actieve deelname van diverse etnische groeperingen aan deze manifestatie, waarin op een zeer laagdrempelige wijze -een vrije ongedwongen sfeer- recreatie gecombineerd wordt met informatieverschaffing, cultuuroverdracht en kennisverrijking over elkaars omgangsvormen.

Immers, Milan betekent ontmoeting, een ontmoeting van mensen afkomstig uit diverse culturen. Deze Milan Manifestatie streeft ernaar op haar eigen wijze een waardevolle bijdrage te leveren aan de totstandkoming van een multi-culturele samenleving waarin mensen met diverse culturele achtergronden naast en met elkaar,

zonder vooroordelen, racisme en discriminatie, kunnen wonen en werken.

Nederland bekennt kleur en Milan bekennt kleur

In de loop der tijden heeft Nederland getoond over de potentie en de flexibiliteit te beschikken om mensen uit diverse windstreken op een voorbeeldige wijze op te nemen. De Nederlandse samenleving is hierdoor cultureel verrijkt.

Ondanks de negatieve internationale invloeden en de economische recessie waardoor racisme en discriminatie ook in deze samenleving lijken wortel te schieten, richten wij ons op de positieve krachten in de samenleving. Samen zullen wij ervoor moeten zorgen dat dit maatschappelijk kwaad uitgeroeid wordt en geen plaats krijgt in deze waardige samenleving.

Wat heeft deze unieke Milan Manifestatie u dit jaar te bieden? Het aanbod is zeer breed en gevarieerd. Aan de **Infomarkt** nemen diverse instellingen, instituten en organisaties op welzijns- en andere maatschappelijke terreinen deel. Via een speciaal podium krijgen **zang, dans- en muziekgroepen** van diverse (etnische) origine de gelegenheid op te treden. In een speciaal opgezetten **kunst-, cultuur- en educatietent** wordt in woord en beeld informatie gegeven over diverse kunst en cultuuruitingen.

De Milan Manifestatie biedt (starrende) ondernemers -zowel autochtoon als allochtoon- de ruimte zichzelf te promoten door eigen produkten aan de bezoekers aan te bieden, danwel deze ten toon te stellen en hierover informatie te verschaffen. Vooral de culturele culinaire hapjes en drankjes zullen niet ontbreken.

Tevens worden **sport- en spelevementen** georganiseerd om de relatie tussen instituten en instellingen en diverse etnische bevolkingsgroepen te stimuleren. Uiteraard is ook aan het plezier van kinderen gedacht. In een speciale kindertent worden **Kinderactiviteiten** georganiseerd.

De Milan organisatie streeft ernaar het aangename met het nuttige te verenigen. Gezien de vele positieve reacties en grote belangstelling voor de **banenmarkt** in de afgelopen jaren wordt er ook dit jaar een banenmarkt georganiseerd. Diverse bedrijven en scholingsinstituten kunnen met een stand deelnemen om de bezoekers te informeren en werklozen aan een baan te helpen. Milan wordt besloten met een groots vuurwerk. Deze Milan Manifestatie wordt dit jaar gehouden op 10, 11 en 12 juli, evenals voorgaande jaren op de speelweiden van het Zuiderpark te Den Haag.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat: Stichting voor Surinamers, (de heren Badloe en Premchand, elke Ma, Do en Vr van 11.00-16.00 uur) Laan van Meerdervoort 78, 2517 AP Den Haag.

Telefoon: 070-363 89 53/4.